

Europa-
Kommissionen

OPLÆG OM
EUROPAS SOCIALE DIMENSION

Europa-Kommissionen
COM(2017) 206, den 26. april 2017

Rue de la Loi / Wetstraat, 200
1040 Bruxelles/Brussels
+32 2 299 11 11

Valdis Dombrovskis

Kommissionens næstformand med ansvar for euroen og den sociale dialog, finansiell stabilitet, finansielle tjenesteydelser og kapitalmarkedsunionen

Marianne Thyssen

EU-kommissær med ansvar for beskæftigelse, sociale anliggender, arbejdsmarkedsforhold, kompetencer og arbejdskraftens mobilitet

Forord

Den 1. marts 2017 fremlagde Kommissionen en hvidbog om Europas fremtid. Den markerede startskuddet til en bred debat om fremtiden for Den Europæiske Union med 27 medlemsstater.

»Vi ønsker en Union, hvor borgerne har nye muligheder for kulturel og social udvikling samt økonomisk vækst«, lød tilsagnet i Romerklæringen af 25. marts 2017 i anledning af, at EU fyldte 60. I de seneste seks årtier har europæisk integration på meget vellykket vis skabt disse muligheder for alle sine borgere og hævet de sociale standarder i hver eneste medlemsstat.

På trods af de ekstraordinære resultater udestår der udfordringer i hele Europa. Den økonomiske krise har efterladt dybe spor i folks liv og i vores samfund. Borgerne sætter spørgsmålstegn ved, om de fordele og udfordringer, der opstår i åbne markeder og samfund, med dertil hørende innovation og teknologiske forandringer, er ligeligt fordelt. Deres tillid til EU's evne til at forme fremtiden og sikre fair og velstående samfund er blevet udhulet.

Vores fælles sociale mål er én måde at genvinde støtte på og vinde kontrol over vores fremtid. I Europa findes de mest lige samfund i verden, hvilket der sættes særdeles stor pris på i hele Unionen. Selv om der stadig findes forskelle i økonomisk udvikling og sociale traditioner landene

imellem, har vi i stigende grad styrket både individuelle og kollektive sociale rettigheder og forbedret samarbejdet med arbejdsmarkedets parter på europæisk og nationalt plan. EU har gydt vandene for mere effektive politikker og mere retfærdige sociale resultater.

Fremadrettet bør debatten handle om, hvordan vores sociale modeller tilpasses nuværende og kommende udfordringer og styrker Europas sociale ånd. Dette oplæg om den sociale dimension i Europa udgør Europa-Kommissionens bidrag til debatten. I oplægget kortlægges tendenser og udfordringer, og vigtigst af alt gives der bud på, hvordan vi kan føre vores ambitioner ud i livet, hvordan europæerne kan gå verden af 2025 styrket i møde, og hvordan vi kan gøre vores samfund stærkere og mere fleksible.

Der er solide økonomiske, sociale og politiske argumenter for et socialt Europa. Det, vi har brug for, er at skabe konsensus om Europas fremtidige udformning.

Vi har så meget at kæmpe for og en masse at overveje.

Den 26. april 2017

»I disse foranderlige tider og i bevidstheden om vores borgers bekymringer forpligter vi os på Romdagsordenen og lover at arbejde hen imod (...) et socialt Europa: En Union, der på grundlag af bæredygtig vækst fremmer økonomiske og sociale fremskridt såvel som samhørighed og konvergens og samtidig fastholder det indre markeds integritet; en Union, der tager hensyn til de nationale systemers forskellige karakter og arbejdsmarkedsparternes centrale rolle; en Union, der fremmer ligestilling mellem kvinder og mænd såvel som rettigheder og lige muligheder for alle; en Union, der bekæmper arbejdsløshed, forskelsbehandling, social udstødelse og fattigdom; en Union, hvor unge får den bedste uddannelse og kan studere og finde beskæftigelse på hele kontinentet; en Union, der bevarer vores kulturarv og fremmer kulturel mangfoldighed.«

Romerklæringen, EU's ledere, den 25. marts 2017

Indholdsfortegnelse

1. EUROPAS SOCIALE DIMENSION	6
2. DEN NUVÆRENDE SOCIALE VIRKELIGHED	8
3. DRIVKRÆFTER FOR FORANDRING FREM MOD 2025	14
4. EN MULIG VEJ FREMAD FOR EU-27	22
5. DET ER PÅ TIDE AT FÅ GANG I DEBATTEN	32
BILAG	33
1. ET SOCIALT EUROPA: EN TIDSLINJE	34
2. NYE OG KOMMENDE INITIATIVER FRA KOMMISSIONEN: ET UDVALG	35

---

1. Europas sociale dimension

Set på verdensplan er EU-samfundene driftige og velstående steder at bo. De har det højeste niveau for social sikring i verden og rangerer højt med hensyn til velfærd, menneskelig udvikling og livskvalitet. Det bekræfter europæerne. De siger generelt, at de er glade for og tilfredse med deres liv. Når de derimod bliver spurgt om fremtiden, giver mange udtryk for usikkerhed og bekymring, især for de kommende generationer.

Bekymringerne varierer meget mellem personer, regioner og lande, men der er fælles udfordringer. Alle medlemsstater har oplevet radikale ændringer, som har haft indvirkning på folks dagligdag. I de central- og østeuropæiske medlemsstater står borgerne stadig over for følgerne af de hastige forandringer, de har oplevet siden 1990'erne. I andre medlemsstater mærkes virkningerne af den værste økonomiske og sociale krise i årtier dybt, selv om det relativt set går bedre nu. I fremtiden vil alle medlemsstater undergå hurtige og gennemgribende ændringer — fra aldrende befolkninger til nye familiemønstre, fra hastigheden af digitaliseringen til nye former for arbejde og virkningerne af globalisering og urbanisering.

Mange af disse tendenser giver uhørte muligheder i form af flere valgmuligheder, bedre helbred og højere levealder, bedre livsvilkår og mere innovative og åbne samfund. Men de giver også anledning til nye spørgsmål. Er disse muligheder åbne for alle? Er vi, som individer og som samfund, godt forberedt på ændringerne forude? Tempoet og kompleksiteten af mange af de forandringer, der er undervejs, giver næring til en opfattelse af — og en reel risiko for — at der sker omvæltninger, og at usikkerheden øges for mange mennesker, samt at uligheden stiger, og at samfundet bliver mindre retfærdigt.

Der er forskellige holdninger til, om »Europa« er årsagen til eller løsningen på problemerne. Det skyldes til dels, at udtrykket »det sociale Europa« har forskellig betydning og vigtighed i forskellige dele af samfundet.

For nogle er udtrykket »det sociale Europa« tomme ord, og EU opfattes som katalysator for de globale markeds kræfter, som et redskab for kommercielle interesser og som truslen om »social dumping« gennem et ubegrænset og ureguleret indre marked.

Andre anfægter, at der overhovedet skulle være behov for en social dimension af Den Europæiske Union, idet de opfatter sociale spørgsmål som et eksklusivt anliggende for deres nationale og regionale regeringer. EU's socialpolitik og minimumsstandarder opfattes endda som et middel til at udelukke konkurrence.

Endnu en gruppe opfatter det »sociale Europa« som nøglen til EU's bidrag til demokratiske, sammenhængende, kulturelt forskellige og velstående samfund. For denne gruppe står det sociale Europa for økonomisk og social fremgang, bekæmpelse af forskelsbehandling og social udstødelse, hvilket har gjort europæerne egnede til arbejdsmarkedet og givet dem mulighed for at leve meningsfulde liv. De mener, at Europa er vores bedste værn til at beskytte og styrke vores befolkninger og forsvare vores fælles værdier, navnlig i en tid med voksende trusler og usikkerhed både hjemme og i udlandet.

Den Europæiske Union har altid haft en social dimension, der er tæt forbundet med dens økonomiske ambitioner. Forbedring af arbejdsvilkår, levestandarder og kønsligestilling har været centrale mål for EU, lige siden princippet om lige løn til kvinder og mænd blev nedfældet i Romtraktaterne i 1957 og omsat til lovgivning. Siden da har udviklingen af en social dimension gået hånd i hånd med en uddybning af det indre marked og begrebet unionsborgerskab, som sikrer lige konkurrencevilkår og grundlæggende rettigheder på tværs af landene.

Vi er kommet langt på 60 år. Fra Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder til FN's mål for bæredygtig udvikling findes der nu et stærkt europæisk og internationalt tilsagn om at opretholde grundlæggende værdier, rettigheder og sociale målsætninger. Europa har en mærkbar indvirkning på vores dagligdag: På uddannelsesområdet, på arbejdspladsen, derhjemme, på ferien og efter arbejdslivet.

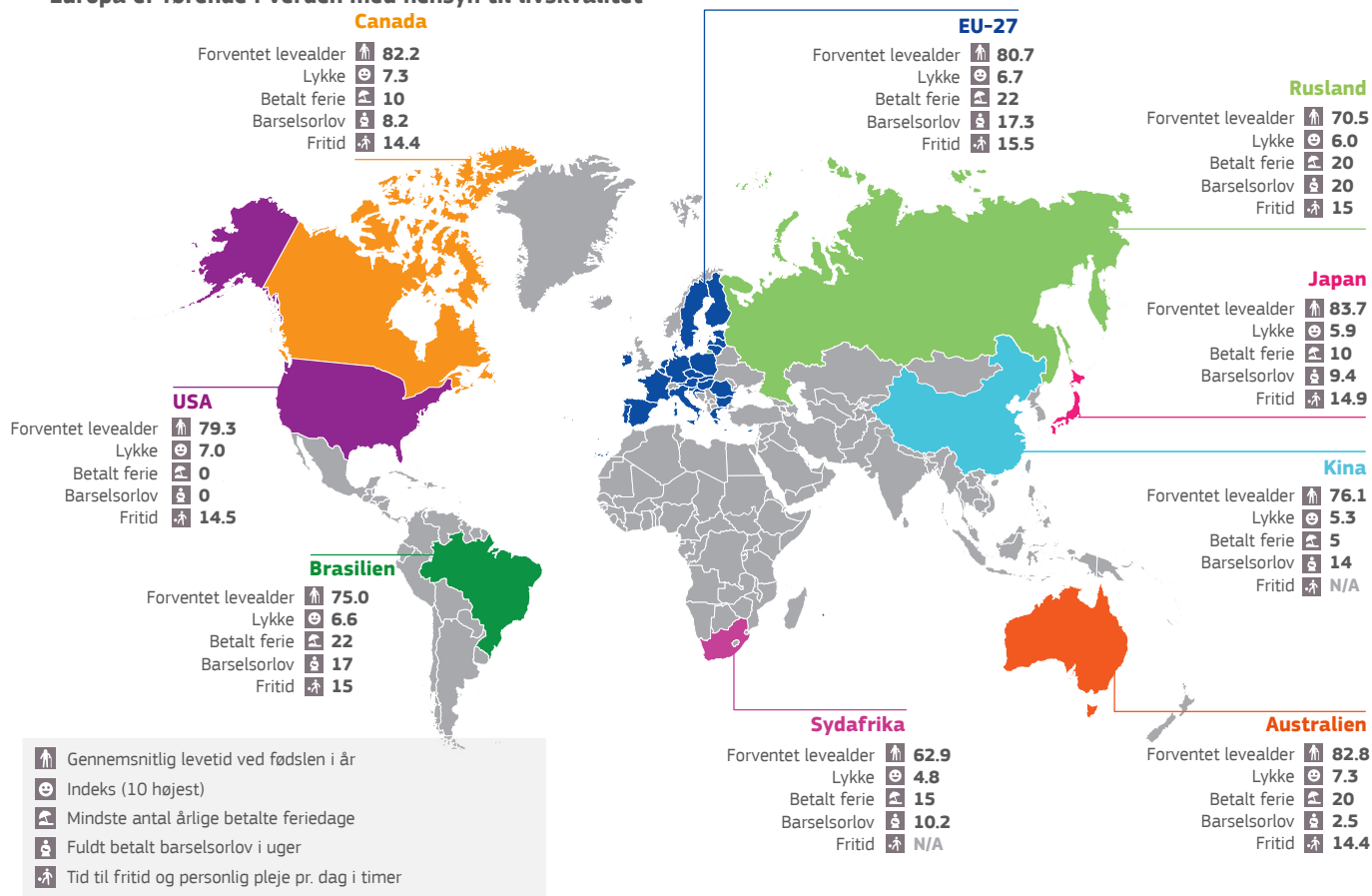
Debatten om den sociale dimension af vores Union er afgørende og kommer på rette tidspunkt, hvor EU's 27 stater søger at forme Unionens fremtid. I de senere år har Europa haft travlt med »brandslukning«, med at tackle den ene krise efter den anden. Nu er det tid til at lære af erfaringerne og åbne et nyt kapitel. Vi må anlægge et mere langsigtet perspektiv og tage stilling til de mere dybtgående forandringer i vores økonomi og samfund.

Dette oplæg og den bredere debat på baggrund af hvidbogen sætter os i stand til sammen at se fremad. Det hjælper os til i fællesskab at fastlægge og give mening til en social dimension i Europa, der bygger på, hvad vi har, og er egnet til det 21. århundredes

realiteter. Det klarlægger vores udgangspunkt, hvor vi står nu, og hvor vi kan bevæge os hen. Det fremhæver forskelle mellem lande og regioner, men også de fælles udfordringer. Det rejser spørgsmålet om, hvilken rolle EU bør spille, og hvordan Unionen bedre kan samarbejde med medlemsstaterne, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet som helhed.

Som det er tilfældet for hvidbogen, skal de idéer, der fremsættes her, hverken opfattes normativt eller begrænsende. De har til formål at indlede overvejelser, der muliggør handling.

Europa er førende i verden med hensyn til livskvalitet

Kilde: OECD, UN, Europa-Kommissionen.

2. Den nuværende sociale virkelighed

Inden udfordringer og mulige politiske valg udfoldes, er det værd at se på den nuværende situation i og på tværs af vores 27 lande.

Den sociale virkelighed i Europa varierer meget, afhængigt af det sted, vi bor og arbejder. Trods stærke fællestræk er Europa hjemsted for en vifte af traditioner, erfaringer og situationer. Der er stadig meget store forskelle inden for uddannelse og sundhed, beskæftigelsesmønstre, lønninger, indkomst og sociale sikringssystemer.

SELV OM EUROPA ER VED AT KOMME SIG OVEN PÅ KRISEN, ER DER STADIG FORSKELLE MELLEMLANDE OG REGIONER

Europa har altid været ensbetydende med konvergens hen imod højere levestandarder. Hidtil skete denne konvergens næsten automatisk gennem det indre marked og støtte fra EU-midler, faktisk i så høj grad, at Verdensbanken kaldte EU »konvergensmaskinen«. Men i de seneste år er konvergens foregået i et betydeligt langsommere tempo, hvis den da ikke er gået i stå, idet landene med de bedste resultater gør hurtigere fremskridt. Hvad skyldes dette, og hvorfor er det et problem?

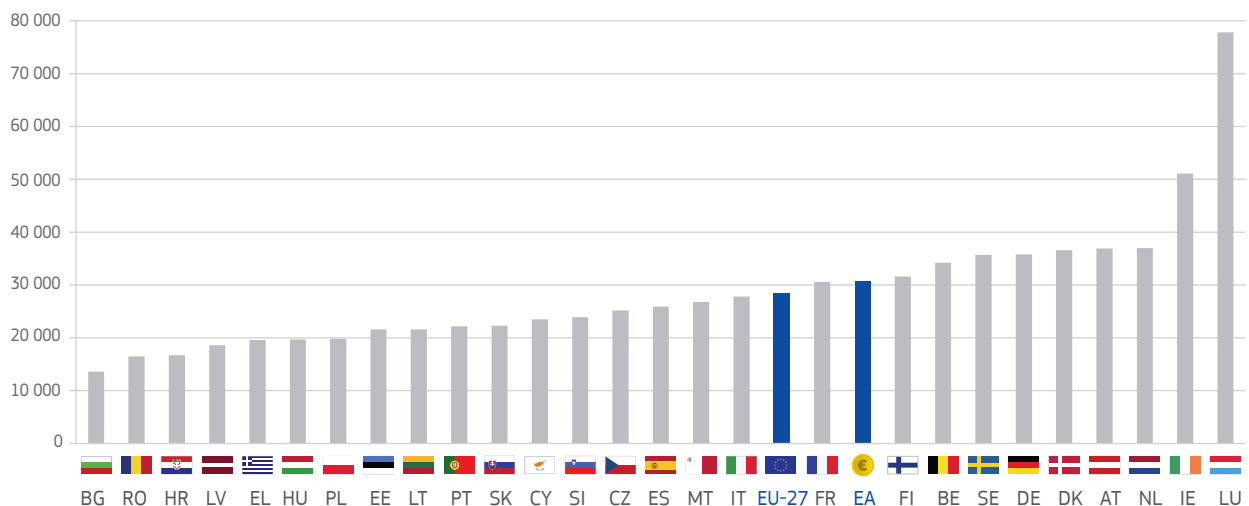
Der er mange fordele ved konvergens. Vores samfund og vores Union hænger bedre sammen og bliver mere stabile. Konvergerende leve- og arbejdsvilkår kan åbne op for, at en person flytter til et andet land som følge af et positivt valg snarere end som følge af økonomisk nødvendighed. Når konvergerende økonomiske resultater over tid ledsages af konvergerende sociale vilkår, mindskes frykten for »social dumping«, og der skabes grobund for støtte til det indre marked. Det kræver imidlertid, at konvergens finder sted inden for et rimeligt tidsrum, så lande, personer og virksomheder kan tilpasse sig.

De økonomiske levestandardsindikatorer varierer i Europa. Nationale gennemsnit giver imidlertid ikke et fuldstændigt billede, idet de dækker over endnu større forskelle i de enkelte medlemsstater, så der findes lommer af relativ velstand i fattigere lande og omvendt. Hovedstæderne er generelt væsentligt mere velstillede end de øvrige områder. F.eks. er Bratislava og Prag nu henholdsvis de femte- og sjette- og sjetterigeste regioner i EU, hvis man ser på bruttonationalproduktet (BNP) pr. indbygger

Den kraftigste økonomiske vækst i EU i perioden 2008-2014 blev registreret i den polske region Mazowieckie, der omfatter hovedstaden Warszawa. BNP pr. indbygger i Mazowieckie var 17,1 % under EU-gennemsnittet i 2008, men steg til at være 8,4 % over gennemsnittet i EU-28 i 2014.

Levestandarden varierer i Europa

Bruttonationalprodukt pr. indbygger i købekraftstandarder i euro i 2015

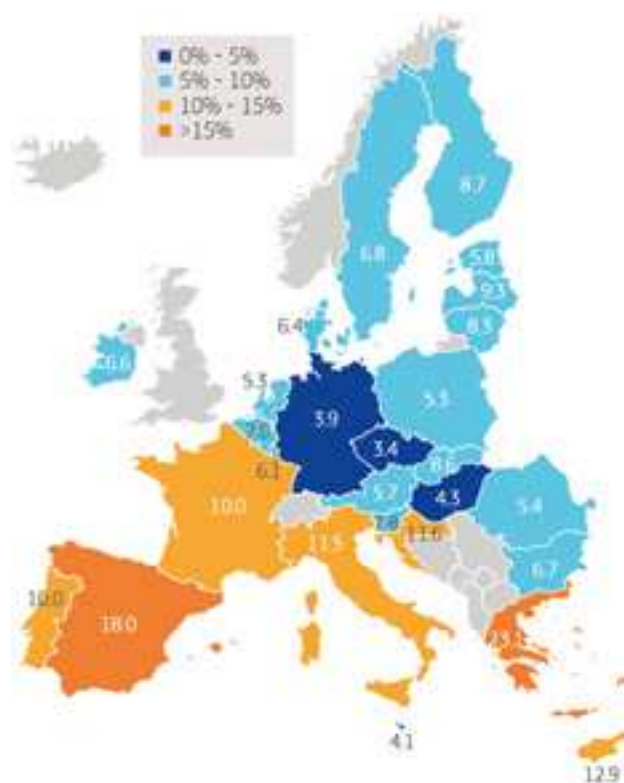
Kilde: Europa-Kommissionen.

Takket være støtte fra landbrugsfondene har landdistrikterne, som udgør tre fjerdedele af Europas territorium, også oplevet en markant forbedring i deres udvikling.

Ikke desto mindre opleves fremskridtene hverken ens i alle regioner eller i alle dele af samfundet. Mens delvis eller fuldstændig udflytning af virksomheder f.eks. ikke har haft overordnede negative virkninger for nogle lande og udgør en af de muligheder, som virksomheder har i det indre marked, har udflytningen medført alvorlige problemer og tab for mange enkeltstående regioner.

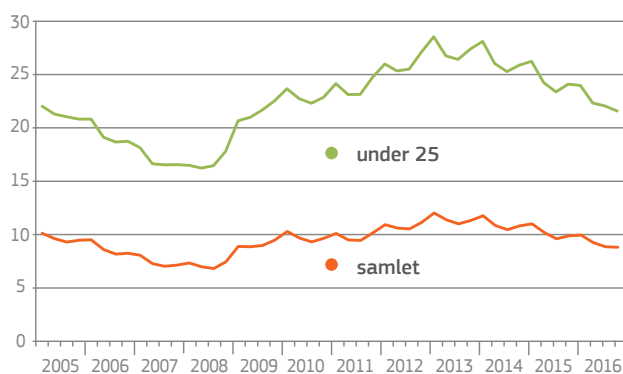
Arbejdsløsheden er faldende, men varierer betydeligt på tværs af Europa
i %, februar 2017

Kilde: Europa-Kommissionen.

Krisen har ramt de berørte dele af Europa på forskellige måder, men i hele Unionen er det de yngre generationer, der er blevet særligt hårdt ramt. Ved udgangen af 2016 lå ungdomsarbejdsløsheden på 18 % i EU og 20 % i euroområdet. Den var omkring 40 % i Grækenland, Spanien og Italien. For første gang siden Anden Verdenskrig er der en reel risiko for, at nutidens unge voksne — den bedst uddannede generation nogensinde — ender med at blive fattigere end deres forældre.

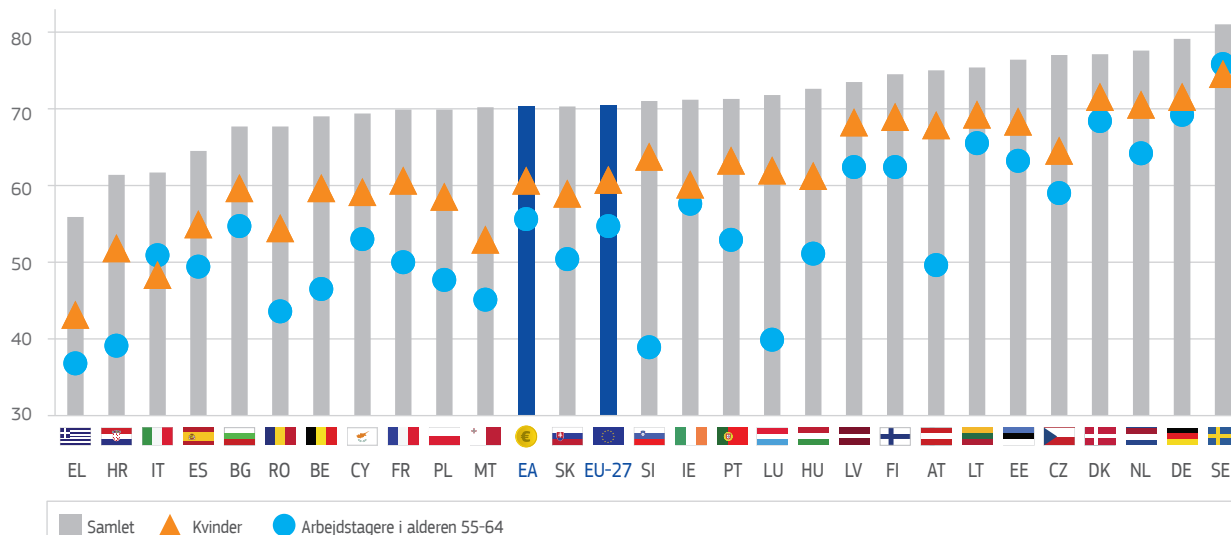
Ungdomsarbejdsløsheden falder, men er stadig høj
% af erhvervsaktiv del af befolkningen, 2005-2016

Kilde: Europa-Kommissionen.

Takket være en beslutsom indsats og vanskelige beslutninger er økonomien nu tilbage på vækstsporet, og arbejdsløshedsprocenten falder i alle medlemsstater. I både EU og i euroområdet er arbejdsløsheden nu på sit laveste niveau siden 2009. Dette kan til dels skyldes den styrkede individuelle støtte, som unge har modtaget gennem ungdomsgarantien.

Der er forskel på beskæftigelsesfrekvenserne: De stiger, men er fortsat lavere for kvinder og ældre
%, fjerde kvartal 2016

Kilde: Europa-Kommissionen.

DER ER FORSKEL PÅ BESKÆFTIGELSESFREKVENSERNE

Når man betragter den andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder, som faktisk er i beskæftigelse — beskæftigelsesfrekvensen — er der igen store forskelle landene imellem. I Danmark, Estland, Litauen, Nederlandene, Sverige, Tjekkiet, Tyskland og Østrig er beskæftigelsesfrekvensen på over 75 %, hvilket opfylder det mål, som alle EU's medlemsstater blev enige om at nå i fællesskab senest i 2020. Erhvervsdeltagelsen for kvinder og arbejdstagere over 55 år følger forskellige mønstre. Selv om deres beskæftigelsesfrekvens er stigende, er begge grupper fortsat i betydelig grad underbeskæftigede.

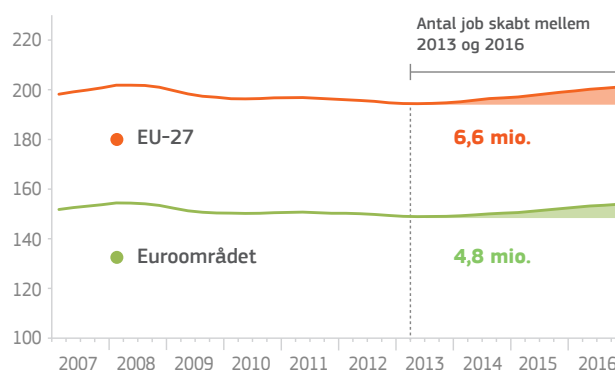
Ligesom arbejdsløshedsprocenten er i bedring, er dette også tilfældet for beskæftigelsesfrekvenserne. Beskæftigelsesfrekvensen i EU nåede op på 71 % i fjerde kvartal af 2016, en stigning fra 69 % i 2010, hvor målet blev fastsat. Der er nu flere mennesker i beskæftigelse i EU-27 end nogensinde før med 201 millioner beskæftigede, heraf 154 millioner i euroområdet.

Forbedringerne afspejler i vid udstrækning det stigende antal kvinder på arbejdsmarkedet. Jobskabelse i servicesektoren, bedre børnepasningsfaciliteter og fjernelse af negative skattemæssige incitamerter for

sekundære forsørgere til at arbejde bidrager til denne udvikling, selv om der stadig er betydelige forskelle kønnene imellem. Forbedringerne afspejler også det forhold, at flere har længere karrierer. Dette er til dels en følge af tidligere gennemførte pensionsreformer, men skyldes også bedre færdigheder og sundheds- og arbejdsvilkår i hele Europa.

De fleste nyoprettede jobs er kvalitetsjobs i den forstand, at de giver en passende indkomst, jobsikkerhed og et gunstigt arbejdsmiljø.

Beskæftigelsen er i bedring og støt stigende
mio. jobs, 2007-2016

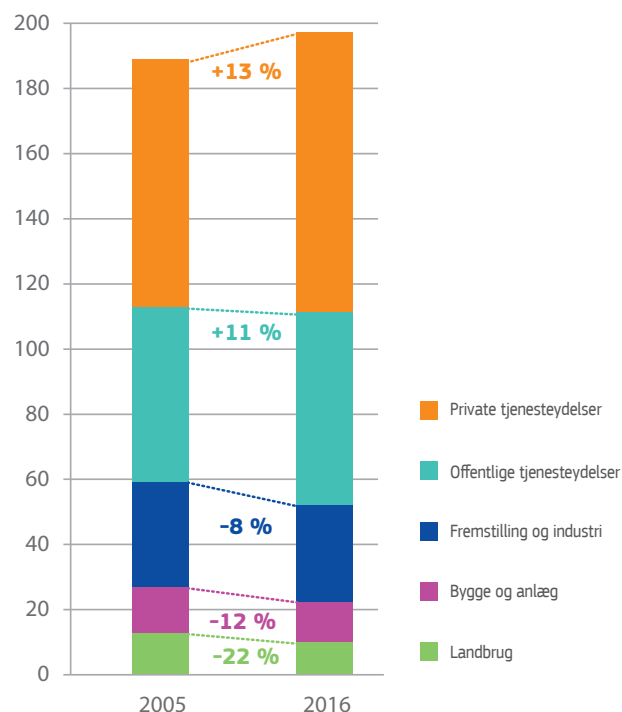

Kilde: Europa-Kommissionen.

Mange jobs er skabt i servicesektoren, hvor der ofte ansættes personer med højere kvalifikationer. De højeste jobskabelsesniveauer findes inden for information og kommunikation, administrative tjenester og støttetjenester samt liberale, videnskabelige og tekniske tjenesteydelser. 85 % af disse nye jobs skabes i små og mellemstore virksomheder.

Jobskabelsen sker hovedsageligt i servicesektoren

Jobsituationen pr. sektor i EU-27 i mio. ændring i % 2005-2016

Kilde: Europa-Kommissionen.

SOCIALSIKRINGSSYSTEMERNE VARIERER I HELE EUROPA

Ud over arbejdsmarkedet udviser EU-27-landenes velfærds- og socialsikringssystemer også forskelle med hensyn til politiske præferencer og budget. I 2015 tegnede de offentlige udgifter til socialsikring i EU sig for ca. 40 % af de samlede offentlige udgifter, næsten en femtedel af BNP. Otte medlemsstater — Belgien, Danmark, Finland, Frankrig, Grækenland, Italien,

Sverige og Østrig — anvendte mindst 20 % af deres BNP til social sikring.

Velfærdssystemernes indretning afspejler forskellige traditioner, der er arvet fra det forrige århundrede. Da de blev opfundet i Europa i slutningen af det 19. århundrede, havde de i første omgang til formål at imødegå udfordringerne i den industrielle tidsalder (se bilag I). Hovedparten af systemerne blev udviklet efter Anden Verdenskrig, mens nogle først blev fuldt udviklet i 1980'erne og 1990'erne. Blandt de afgørende forskelle er budgetstørrelsen og den måde, midlerne fordeles på, finansieringskilden, graden af dækning af risici i befolkningen og den rolle, som arbejdsmarkedets parter spiller.

Socialsikringssystemerne bidrager sammen med beskatning til at mindske indkomstforskelle. I dag findes verdens mest lige samfund i Europa, selv om der fortsat består store forskelle. I gennemsnit tjener de rigeste 20 % af husholdningerne fem gange mere end de fattigste 20 %. I henhold til denne måling findes den højeste grad af indkomstulighed i Rumænien, Litauen, Bulgarien, Letland, Cypern, Estland og Italien. Der er også betydelige indkomstforskelle mellem regionerne inden for medlemsstaterne.

Krisen har haft en markant indvirkning på mange europæere, der har skullet håndtere indkomster med flad eller faldende udvikling. Mens den disponible realindkomst — dvs. husstandenes indkomst efter skat — på det seneste er steget igen, er disse indkomstniveauer grundlæggende på 2008-niveau.

Endelig er risikoen for fattigdom betydelig selv i velstående samfund. Næsten en fjerdedel af befolkningen i EU-27 skønnes at være i risiko for fattigdom eller social udstødelse. Børnefattigdommen er stadig stor, og i flere medlemsstater er den stigende. Det betyder, at disse børn har begrænset adgang til sundhedspleje, en højere risiko for skolefravald og i voksenlivet en højere risiko for arbejdsløshed og fattigdom. I 2010 forpligtede EU's ledere sig til at nedbringe antallet af personer, der er i risiko for fattigdom, med 20 millioner frem til 2020, men i dag er Europa langt fra at opfylde dette mål. Hidtil har der været en stigning på 1,7 millioner mennesker, der er i risiko for fattigdom.

HVAD GØR DET LETTERE FOR VORES SAMFUND OG ØKONOMIER AT MODSTÅ EN KRISE?

Den globale finansielle og økonomiske krise, der startede i 2008, efterlod mange dele af vores Union med høje arbejdsløshedsniveauer samt stor offentlig og privat gæld. For mange mennesker og familier indebar det uhørt vanskelige situationer og kamp for at få pengene til at slå til. Krisen forværrede de problemer, der allerede havde fandtes i nogen tid, og ramte derfor nogle lande hårdere end andre. Investeringsklimaet var i visse lande bedre og nogle virksomheder mere konkurrencedygtige, ligesom nogle arbejdsmarkeder og sociale systemer bedre absorberede chokvirkningerne og var i stand til mere effektivt at beskytte mod de negative virkninger af krisen.

I de mest robuste lande blev der også tabt arbejdspladser, men virksomhederne formåede hurtigere at skabe nye. Sociale sikringsordninger, navnlig arbejdsløshedsunderstøttelse, hjalp folk med at håndtere overgangen, og offentlige tjenester fokuserede på omskoling og reintegration på arbejdsmarkedet. Minimumsindkomstordninger hjalp folk med at opfylde deres basale behov og leve i værdighed. Lande, hvor arbejdsmarkedets parter har været stærkt involveret i reformer af arbejdsmarkedet, har vist varige, positive resultater, da deres deltagelse har sikret en bredere vifte af interessenter ejerskab til reformprocessen.

FORBEREDELSE PÅ FREMTIDEN

Blandt de faktorer, som i stigende grad vil være bestemmende for vores samfunds og økonomiers fremtid, er uddannelse og færdigheder. EU er hjemsted for nogle af de mest innovative og avancerede erhvervsuddannelsessystemer i verden.

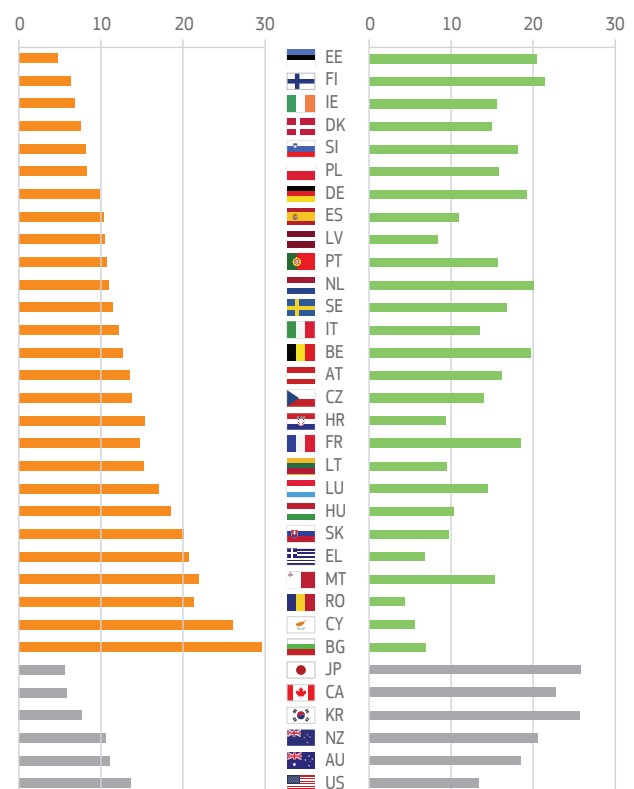
Det er derfor bekymrende, at ca. en fjerdedel af den voksne befolkning i Europa kæmper med at læse og skrive eller med ringe talkundskab, og næsten dobbelt så mange mangler tilstrækkelige digitale færdigheder. Hvad værre er, opnår mange unge stadig dårlige resultater i grundlæggende færdigheder.

De seneste resultater af PISA-undersøgelsen er desværre utvetydige: Selv om nogle medlemsstater samlet opnår høje niveauer med uddannelsesmæssige resultater præget af lighed, har hovedparten ikke gjort tilstrækkelige fremskridt med hensyn til at reducere procentdelen af unge, der klarer sig dårligt i læsning, naturvidenskab og matematik. For visse dele af befolkningen er situationen endnu mere bekymrende, eftersom elever med indvandrerbaggrund gennemsnitligt og efter justering for socioøkonomiske forhold har dobbelt så stor risiko som deres jævnaldrende uden indvandrerbaggrund for at opnå et færdighedsniveau under referenceniveauet inden for naturvidenskab.

Få europæere er blandt de allerbedste inden for naturvidenskab, læsning og matematik på verdensplan

% af 15-årige, som klarer sig dårligt inden for naturvidenskab, læsning og matematik

% af 15-årige, som klarer sig særdeles godt inden for naturvidenskab, læsning og matematik

Kilde: OECD PISA 2015.

3. Drivkræfter for forandring frem mod 2025

Europas sociale struktur har ændret sig markant i løbet af det seneste årti, og globale faktorer har gennemgribende konsekvenser for den måde, vi lever og arbejder på. Disse tendenser er vanskelige at påvirke og vil formentlig tage til i styrke over de kommende år i alle 27 medlemsstater. Det vil betyde mange fælles udfordringer, men også nye muligheder.

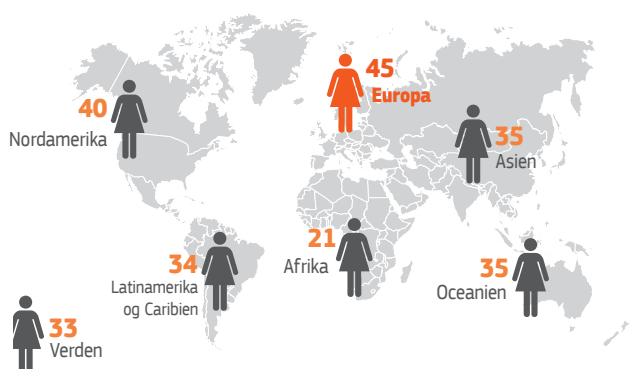
EUROPAS BEFOLKNING UNDERGÅR EN HASTIG FORANDRING

Europæerne lever sundere og længere, og det er godt nyt. Takket være årtier med fred, sundhedsdækning, medicinske fremskridt og bedre leve- og arbejdsvilkår er der nu flere mennesker, som nyder et længere og mere aktivt otium.

Den forventede levealder er gået voldsomt op. For mænd er den steget fra gennemsnitligt 43 år i 1900 til en forventet levealder på 82 i 2050. For kvinder var den på 46 og forventes at stige til 87 inden 2050. De fleste børn, der fødes i Europa i perioden fra i dag og frem til 2025, vil stadig være i live om 100 år. Samtidig er der dog fortsat betydelige forskelle mellem indkomstgrupper og regioner, når det gælder den forventede raske levetid og adgangen til sundhedsydelse.

Europæerne vil være de ældste mennesker i verden i 2030

medialder fordelt på verdensregioner

Kilde: Rand Europe.

Europæerne får også færre børn. Hvor normen i 1960'erne var 2 levendefødte pr. kvinde, er fødselshyppigheden i EU i dag på 1,58. Som eksempel var fødselshyppigheden i Irland og Portugal tidligere på over 3, hvor den i dag er under 2.

Kombinationen af en stigende forventet levetid og faldende fødselshyppighed fører til en omfattende aldring af vores samfund. Der er allerede flere mennesker over 65 år end børn under 14 i EU. I 2050 vil næsten en tredjedel af europæerne være 65 eller derover. Til sammenligning er det under en femtedel i dag. Sammenholdt med resten af verden vil Europa i 2030 være verdens »ældste« region med en medianalder på 45 år.

Den øgede levetid hænger dog ikke altid sammen med antallet af sunde leveår. Næsten 50 millioner mennesker i EU-27 lider af kroniske sygdomme, som hvert år betyder en for tidlig død for næsten en halv million mennesker i den erhvervsaktive alder. Disse dødsfald kan undgås ved hjælp af mere effektive offentlige politikker for sundhed og forebyggelse eller mere rettidig og effektiv sundhedspleje.

Levetiden vil have store konsekvenser for de offentlige politikker og sociale ydelser, som rækker længere end sundheds- og plejesektoren, fra uddannelsessystemet og hele vejen til behovet for ældrevenlige boliger og mobilitet. Den aldrende befolkning kan sammen med den hurtige udvikling af den socialøkonomiske sektor inden for både fritid og pleje medvirke til at skabe nye arbejdspladser. Imidlertid er der også nye behov, der skal dækkes. Som det er i dag, lever næsten en tredjedel af befolkningen over 65 år allerede alene, og op til to tredjedele af alle over 75 år har brug for uformel pleje, som i de fleste tilfælde ydes af de nærmeste familiemedlemmer. En ud af seks ældre lever i fattigdom, og især ældre kvinder har lave pensioner pga. et kortere arbejdsliv.

Alt dette vil få indvirkning på vores velfærdssystemers finansielle bæredygtighed og påvirke landenes finanspolitiske situation. For EU-27 forventes omkostningerne i forbindelse med pensioner at stige til 12,4 % af BNP inden 2030. 7,7 % af BNP vil gå til sundhedspleje, og op mod 2,4 % af BNP vil gå til langtidspleje. I 2060 vil der for hver ældre person kun være to personer i den arbejdsdygtige alder mod fire i 2008. Virkningen vil blive afbødet af nylige pensionsreformer, der har til formål at bringe pensionsalderen i overensstemmelse med den forventede levetid, men der vil sandsynligvis opstå betydelige nye sundhedsomkostninger.

En svindende arbejdsstyrke kan også bringe vores evne til at holde gang i den økonomiske vækst i fare. Selv om der for hver generation er flere mennesker, som er villige til både at påtage sig arbejde og at arbejde længere, er det ikke sikkert, at det kan kompensere for det generelt faldende befolkningstal. Lovlig migration kan give EU de færdigheder, der er nødvendige for at afhjælpe manglerne på arbejdsmarkedet, og bidrage til velfærdssystemernes bæredygtighed.

Aldring vil også påvirke Europas relative vægt i verden, da befolkningen vokser hurtigere andre steder. I 2060 vil europæerne blot udgøre 5 % af verdens befolkning. Ingen medlemsstat vil til den tid have mere end 1 % af verdens befolkning. Situationen er særlig akut i Litauen, hvor befolkningsniveauet ifølge nuværende forventninger vil dale med mere end en tredjedel inden 2080. Der forudsiges et fald på omkring 30 % i Bulgarien, Grækenland, Portugal og Slovakiet.

I bund og grund er aldringen også med til at bringe spørgsmålet om retfærdighed mellem generationerne frem. I dag er der en reel risiko for en generationskløft mellem unge og ældre hvad angår beslutningstagning, formue, materiel sikring og adgang til boliger og hvad angår deling af den finansielle og skattemæssige byrde ved et aldrende samfund.

DER ER NYE LEVEMÅDER OG MERE DIVERSITET I SAMFUNDET

Den demografiske udvikling både forklarer og afspejler den overordnede samfundsudvikling såsom nye livstile, territorial dynamik, forbrugsvaner og boligforhold.

Fødselshyppigheden er for nedadgående, og noget tyder på, at ønsket om at få børn af og til ikke bliver opfyldt. Dette skyldes en kompleks kombination af faktorer, herunder en skæv fordeling af forældreansvaret, utilstrækkelige børneopføringsfaciliteter, familiefjendske arbejdsforhold og ustabile udsigter for beskæftigelse.

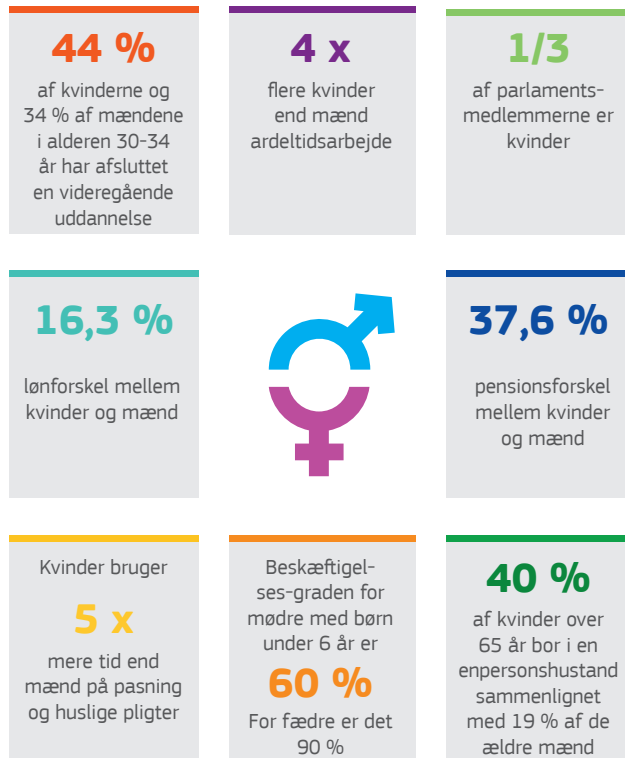
Vores ændrede livsstil indebærer også skilsmisser, forskellige former for parforhold og en svækkelse af båndet til den udvidede familie. Det betyder mere personlig frihed til at leve et uafhængigt liv, men det betyder også en øget risiko for social isolation og mindre stabilitet i folks liv. I 2015 udgjorde enpersonshusstande en tredjedel af alle husstande i EU, og blot en tredjedel af husstandene bestod af mere end to personer. Det forventes, at denne tendens fortsætter i størstedelen af medlemsstaterne frem mod 2025. Det rejser nye spørgsmål om balancen mellem arbejdsliv og privatliv og omsorgsforpligtelser, hvor især husstande med kun én forælder har større risiko for fattigdom i tilfælde af arbejdsløshed.

Ligestilling mellem kønnene er langt fra en realitet, også selv om der løbende sker fremskridt. Der er fortsat kønsstereotyper, og kvinderne er fortsat underrepræsenterede på arbejdsmarkedet og i stillinger med økonomisk og politisk beslutningstagning.

29,7 millioner mennesker, som er født uden for EU, opholdt sig lovligt i EU-27 pr. 1. januar 2016. De er kommet hertil i løbet af de seneste årtier af forskellige årsager (for at arbejde, studere, søge beskyttelse eller blive forenet med deres familie). Om end migrationen forbliver relativt beskeden sammenlignet med andre dele af verden, har de store migrationsbølger til EU, som har fundet sted i løbet af relativt kort tid, skabt spændinger i visse dele af Europa. Det er vigtigt for den fremtidige velstand og for de europæiske samfunds samhørighed som et hele at sikre, at alle tredjelandsstatsborgere bliver ordentligt integreret, deltager aktivt og bidrager.

Over hele linjen er der fortsat ulighed mellem kønnene
2016 eller seneste tilgængelige data

Kilde: Europa-Kommissionen

Europæerne udnytter i stigende grad deres ret til at bevæge sig frit inden for Unionen, arbejde og studere i andre lande, etablerer virksomheder, betaler skatter og bidrager til at skabe et mere dynamisk samfund. Ca. 16 millioner europæere bor og arbejder i dag i et andet land for en længere periode, måske permanent. 1,7 millioner mennesker, eller næsten 1 % af EU's arbejdsstyrke, krydser dagligt en grænse for at arbejde i et andet land. Derudover bliver de europæiske samfund stadig mere integreret som resultat af, hvor nemt det er at rejse, studere, nyde pensionisttilværelsen og gøre forretninger med hinanden, og af de reducerede omkostninger og de øgede muligheder ved det indre marked uden grænser.

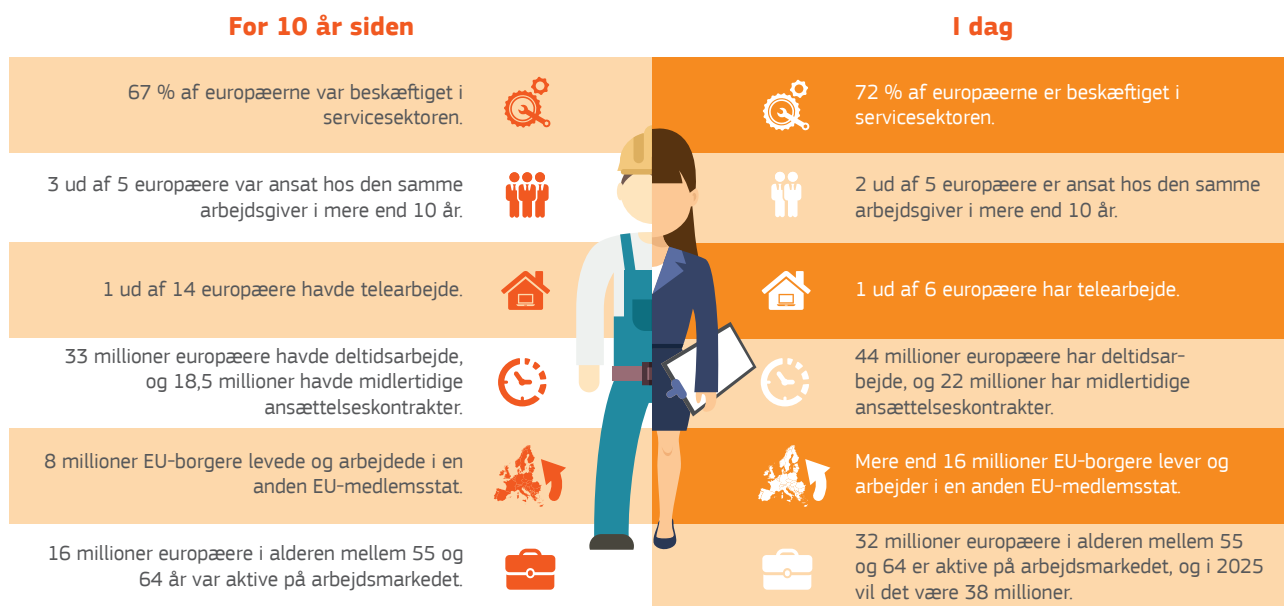
Ændringerne i vores befolkning kommer på et tidspunkt med voksende urbanisering. Mere end 70 % af europæerne bor allerede i byer, og i 2050 vil det være 80 %. Europa er allerede hjemsted for nogle af de mest »intelligente byer« i verden, men der er både mulighed for og pligt til at gøre dem endnu mere forbundne og effektive hvad angår anvendelsen af natur- og energiresourcer. En af de vigtigste udfordringer vil også være at gøre det urbane miljø mere inklusivt og tilgængeligt, så det er tilpasset en diversificeret befolknings behov, herunder arbejdende forældre, handicappede og ældre.

Samfundet bliver mere komplekst i takt med, at de traditionelle bånd som familie, sociale grupper og religion ændrer sig. Globaliseringen har gjort mangfoldigheden mere synlig, hvilket stimulerer nysgerrigheden og beriger samfundene. Men det har også skabt bekymring om kulturel identitet, kulturelle forskelle og dialog mellem grupper. Dette er symptomatisk for en udvikling hen mod individuelle værdier og en opsplittet kultur og bidrager til et øget fokus på individet og forbrugeren i stedet for på hele samfundet. Dermed opstår der nye problemstillinger vedrørende tolerance og respekt for ens medmennesker. Samtidig opstår der nye former for solidaritet, socialt engagement og aktivt medborgerskab, bl.a. gennem fritidsaktiviteter, kulturelle aktiviteter og anvendelse af nye teknologier.

ET NYT ARBEJDSMARKED TAGER FORM

Arbejdslivet gennemgår radikale ændringer som følge af den teknologiske udvikling, globaliseringen og væksten i servicesektoren. Hele sektorer af økonomien er faktisk ved at blive omformet gennem den kollaborative økonomi og onlineplatforme. Arbejdstagerne skal være langt mere omstillingsparate, både med hensyn til erhvervelse af nye færdigheder og tilpasning til nye forretningsmodeller og skiftende forbrugersøskter.

En ny virkelighed på arbejdsmarkedet

Kilde: Europa-Kommissionen.

For nogle udgør disse forandringer hidtil usete muligheder og mere fleksible arbejdsformer takket være brugen af digitale værktøjer og det stigende omfang af flekstidsordninger og telearbejde. For andre er de kilde til usikkerhed.

I 2025 vil arbejds- og karrieremønstrene være endnu mere varierede end i dag. Inden for en generation eller to kan den gennemsnitlige europæiske arbejdstager gå fra at have samme job hele livet til at have over ti i løbet af et arbejdsliv. Telearbejde og mobilt arbejde vil i fremtiden blive nemmere og mere almindeligt. Det afspejler tendensen til mere fleksibilitet hos arbejdstagerne på et mere diversificeret arbejdsmarked. Arbejdet vil i stigende grad blive fokuseret på output og resultater frem for fysisk tilstedeværelse på et specifikt sted, hvilket vil give folk bedre muligheder for at arbejde som freelancere og kombinere flere job samtidigt. Mange af disse ændringer er allerede ved at tage form. Vores måde at reagere på og håndtere disse forandringer er afgørende for, hvordan det fremtidige arbejdsliv kommer til at se ud.

Dette er karakteristisk for de stadig mere forskellige og uregelmæssige arbejds mønstre og arbejdsvilkår, hvor udsigten til en traditionel karriere forsvinder. I stedet indføres der nye former for kontrakter, større geografisk mobilitet og flere ændringer med hensyn til job og ansættelsesforhold.

Selv om nye former for kontrakter kan være et springbræt til arbejdsmarkedet, risikerer arbejdsmarkedet også at blive mere polariseret, hvilket kan ses af de stigende lønforskelle, og af at dårligt uddannede er henvist til ukvalificeret arbejde med ringe advancementsmuligheder.

Den hast, hvormed digitaliseringen og den økonomiske udvikling finder sted, betyder, at nogle af de jobs, der findes i dag, vil blive utidssvarende, og at de dertil knyttede færdigheder vil blive forældet. Uddannelsessystemerne skal moderniseres, så der kan tages hånd om disse udfordringer. Sandsynligvis vil de fleste af de børn, der begynder i grundskolen i dag, ende med at arbejde i helt nye typer af job, som endnu ikke findes.

Udfordringer for morgendagens arbejdsliv

Indtil nu	Fremtidige tendenser
 Trinvis innovation	 Disruptiv innovation
 Mennesker betjener maskiner.	 Mennesker kontrollerer maskiner.
 Langvarige kontrakter og lønbaseret beskæftigelse	 Fleksible kontrakter og nye former for beskæftigelse
 Lineære karrierer baseret på forudgående uddannelse	 Dynamiske karrierer med periodisk efteruddannelse og livslang læring
 Specialisering af færdigheder	 Tværfaglige kompetencer og kreative færdigheder
 Arbejde på arbejdspladsen og adskillelse af arbejde og fritid	 Arbejde hvor og når som helst; arbejde og fritid er indbyrdes forbundet

Kilde: Europa-Kommissionen

Det rejser mange spørgsmål om fremtidens arbejde. Vil der være færre eller flere job i fremtiden? Vil de job, der eksisterer, være »kvalitetsjob«? Er den eksisterende og den fremtidige arbejdsstyrke udstyret med de rette færdigheder til at løfte opgaven? Det er svært at forudsige de fulde konsekvenser af automatisering og kunstig intelligens på fremtidens jobmuligheder, og hvor hurtigt ændringerne vil finde sted. Nogle undersøgelser viser, at halvdelen af det arbejde, der udføres i dag, kan være automatiseret i 2055. Det er dog sikkert, at arbejdstagere i alle aldre i stigende grad vil blive nødt til at tilpasse deres færdigheder efter den teknologiske udvikling og ajourføre dem løbende. Det er den virkelighed, EU's virksomheder, skoler, uddannelsessteder og universiteter skal forberede europæerne på.

DER ER NYE SOCIALE RISICI, OG DER ER BEHOV FOR AT MODERNISERE VELFÆRDEN OG SYSTEMERNE FOR LIVSLANG LÆRING

Det nye arbejdsmarked sætter spørgsmålstegn ved kvaliteten af job i fremtiden hvad angår indtjening, jobsikkerhed og arbejdsvilkår. Det har også indvirkning på områder såsom social bistand, ydelser, pensionsplanlægning, børnepasning og sundhedspleje. Det kan desuden indebære en tilpasning af arbejdstid, hvileperioder og sikkerhedskrav.

I samfundet generelt er der opstået nye sociale problemer såsom stress og depression, fedme, miljørelaterede sygdomme og teknologisk afhængighed. Disse problemer kommer oven i de traditionelle problemer som social isolation, mentale sygdomme, narkotika- og alkoholmisbrug, kriminalitet og manglende sikkerhed.

De offentlige myndigheders, virksomhedernes og individets evne til at reagere og tilpasse sig er på spil. De igangværende forandringer vil give betydelige nye udfordringer med hensyn til uddannelse, faglig

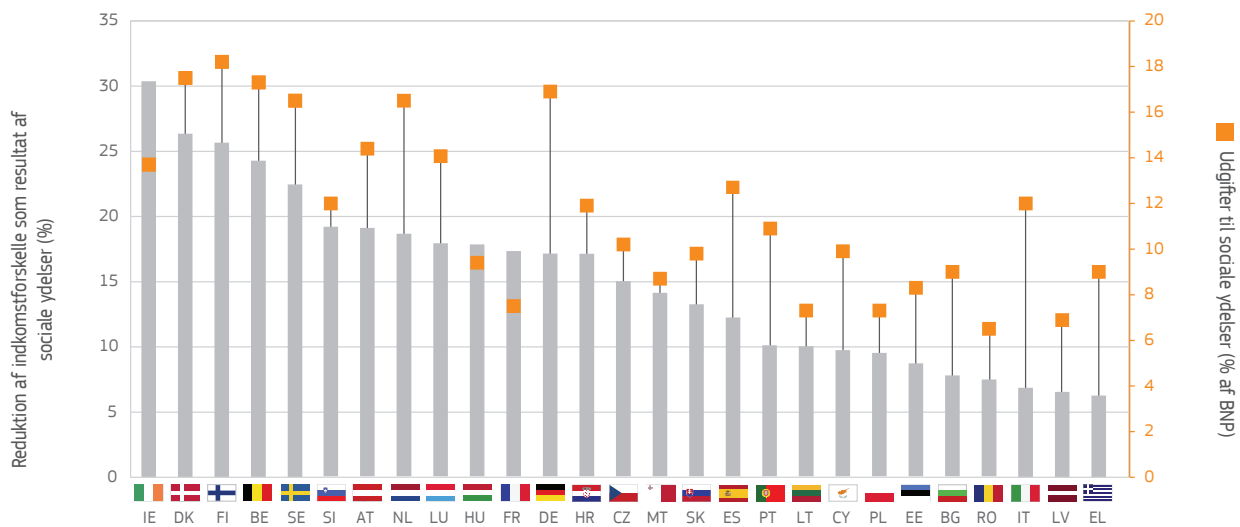
uddannelse, færdigheder, livslang læring, forvaltning af menneskelige ressourcer og kapacitet til at forvalte komplekse professionelle omstillinger i løbet af en persons levetid. Det vil også kræve, at der indføres nye sociale rettigheder, som passer til et arbejdsmarked i forandring.

De eksisterende velfærdssamfund er ikke altid rustet til at tilpasse sig de nye og i vidt omfang ukendte udfordringer trods de mange igangværende reformer. Det er ikke kun et spørgsmål om finansiel bæredygtighed. Det er et spørgsmål om at skabe de rigtige sikkerhedsnet og nye beskyttende foranstaltninger, så den enkelte kan udnytte alle sine færdigheder og leve sit liv, og så samfundet kan fungere. Sociale beskyttelsessystemer har fortsat mange begrænsninger, navnlig hvad angår dækning og adgang. Eksempelvis har der i lande, hvor man længe har forladt sig på den traditionelle støtte fra familien og på pensioner som indkomstkilde for den

udvidede familie, været brug for at udvikle og styrke beskatnings- og socialsikringssystemer, som i højere grad er tilpasset individet, og som er mere universelle og indtægtsbestemte. Disse er også ofte lande, som længe har benyttet sig af en restriktiv lovgivning om sikkerhed i beskæftigelsen som middel til at beskytte mennesker i beskæftigelse, hvilket har været til ulempe for yngre jobsøgende.

Et vigtigt aspekt af de fremadrettede overvejelser om nye beskyttende foranstaltninger er behovet for at modernisere vores uddannelsessystemer og udvide programmerne for livslang læring med henblik på at fremme større beskæftigelsesmæssig mobilitet og løse problemerne med misforholdet mellem udbudte og efterspurgte færdigheder. Der er en stigende global konkurrence om færdigheder, og selv om de fleste EU-lande ligger tæt på toppen på den internationale rangliste over færdigheder, er nogle lande blevet overhalet af lande i Asien, Mellemøsten og Oceanien.

Målrættede velfærdspolitikker kan virkelig være med til at reducere uligheden % 2014

Kilde: Europa-Kommissionen.

EUROPÆERNE FORVENTER, AT REGERINGERNE TAGER SIG AF DISSE UDFORDRINGER

Europæerne har bemærket disse tendenser, og krisens konsekvenser har højnet både forventningerne og bekymringerne hos mange borgere. Undersøgelser viser gennemgående, at beskæftigelse og socialpolitik er blandt de vigtigste prioriteter for europæerne. Europæerne har traditionelt altid sat pris på deres velfærdsstandarder, og de udviser også en vis utilfredshed med måden, hvorpå EU og de nationale regeringer har håndteret deres bekymringer.

Disse forventninger bliver rettet mod alle myndigheder, det være sig lokale, regionale, nationale eller europæiske, og det fremgår ikke altid klart af disse undersøgelser, hvem respondenterne mener skal være ansvarlig for hvad. Når folk bliver bedt om at vælge mellem nationalt niveau og EU-niveau, mener de, at det primært er medlemsstaternes opgave, men de mener også, at EU spiller en rolle, om end EU måske ikke er fuldt ud i stand til at løse et givet problem. For fuldt ud at udnytte de tilgængelige EU-midler kræver det samtidig, at medlemsstaterne hurtigt og effektivt etablerer de nødvendige strukturer, hvilket eksemplet med ungdomsarbejdsløsheden viser.

Europæerne er bekymrede for den sociale situation.

Mere end 8 ud af 10 europæere mener, at **arbejdsløshed, social ulighed og migration** er Unionens vigtigste udfordringer. De forventer, at en fri markedsøkonomi går hånd i hånd med et højt niveau af social beskyttelse.

7 ud af 10 europæere mener, at beskæftigelses- og socialpolitikkerne bliver **dårligt** forvaltet, og de **foretrækker beslutningstagning på både nationalt niveau og EU-niveau.**

Mere end halvdelen **af europæerne** mener, at **ikke alle** har mulighed for at få succes, og at livet vil blive **sværere for kommende generationer.**

Kilde: Europa-Kommissionen og Eurobarometer 2017.

---

4. En mulig vej fremad for EU-27

Forudsætningen for at imødekomme borgernes håb og forventninger er at føre en åben diskussion om de økonomiske og sociale systemers evne til fortsat at opfylde de individuelle og kollektive sociale behov og om, hvordan EU og medlemsstaterne kan arbejde bedre og mere effektivt sammen.

EU's rolle på det sociale område vil afhænge af de mere generelle valg, EU-27 træffer som helhed. Som fremhævet i hvidbogen om Europas fremtid spænder mulighederne fra status quo over en ændring af omfang og prioriteter til visse medlemsstaters spring fremad/et fælles spring fremad.

STØRRE INDFLYDELSE TIL BORGERNE, SÅ DE KAN SKABE STÆRKE SAMFUND

Overalt i EU er der enighed om, at det at skabe lige muligheder, så enhver kan få en god start i livet, overkomme vanskeligheder og udnytte sit potentiale, er nødvendigt for at skabe stærke samfund.

Indsatsområderne er velkendte: investere i børn, så de får den bedste start på livet; investere i unge, færdigheder og livslang læring; gøre det lettere at skifte job igennem arbejdslivet og gå fra et perspektiv, hvor man har samme job hele livet, til at have »beskæftigelse hele livet«, herunder selvstændigt erhverv; fremme længere og sundere liv gennem forebyggelse, bedre arbejdsvilkår og ældrepleje, fremme ligestilling mellem mænd og kvinder for at udligne de resterende forskelle og indføre en model, hvor begge parter har en indtægt, sikre aktiv inklusion og bekæmpe diskrimination, så alle får et værdigt liv, fremme mobiliteten og sikre en vellykket integration af migranter, fremme aktivt medborgerskab, kultur og dialog, som også er økonomiske aktiver — blot for at nævne et par stykker.

Der findes ikke én løsningsmodel, som kan anvendes overalt i Europa, men vi står over for fælles udfordringer, og der er et fælles behov for handling. I en tid med hurtige og konstante forandringer bør fokus være på at styrke individet og skabe mere modstandsdygtige samfundsstrukturer, der kan tilpasses over tid.

VORES LANDE KAN TAGE VED LÆRE AF HINANDEN

Mange europæiske lande er i færd med at gennemføre gennemgribende reformer af deres arbejdsmarkeder og velfærdssystemer, som følger nogle klare fælles tendenser: at flytte beskatningen væk fra arbejde for at nedbringe ansættelsesomkostningerne og fremme jobskabelsen, at modernisere pensionssystemerne ved bedre at afstemme tilbagetrækningsalderen med den forventede levetid, at modernisere systemerne for uddannelse og livslang læring, så de bedre kan dække både vores nuværende og fremtidige behov og at sikre forbindelsen mellem lønninger og produktivitet for at opretholde konkurrenceevnen og jobskabelsen over tid.

Medlemsstaterne kan med fordel skele til de veletablerede modeller rundt om i Europa, som har vist sig at fungere. I Danmark har kombinationen af fleksible arbejdsmarkeder, et stærkt socialsikringssystem, en velfungerende arbejdsmarkedsdialog og ordninger for livslang læring bidraget til at mindske uligheden og styrket den økonomiske udvikling. Vekseluddannelserne i Tyskland og Østrig har bidraget til at lette overgangen fra uddannelse til arbejde ved at kombinere uddannelse med konkret praktisk erfaring.

Samtidig ansøres alle landene til at innovere i en både national og europæisk kontekst. Fra forsøget med borgerløn i Finland til udrulningen af en garanteret mindsteløn i Grækenland tegner der sig en stigende tendens til at afprøve nye modeller, som skal passe til en ny virkelighed. I Frankrig samler den nyindførte individuelle aktivitetskonto alle de ydelser, man er berettiget til, under en samlet »konto«, som kan benyttes gennem hele en persons karriere (f.eks. ydelser i forbindelse med uddannelse eller arbejdsulykker samt arbejdsløshedsunderstøttelse).

Europa er uden tvivl velplaceret til at komme med mulige løsninger på samfundsmæssige udfordringer, som også berører andre dele af verden — lige fra hastigt aldrende befolkninger i adskillige lande uden fuldt udbyggede velfærdssystemer over udviklingen af intelligente byer rundt om i verden til morgendagens sundhedsløsninger.

De fem scenarier i hvidbogen om Europas fremtid

SCENARIER

Uændret kurs

Intet andet end det indre marked

De, som vil mere, gør mere

Mindre, men mere effektivt

Langt mere sammen

HVAD INDEBÆRER DET?

EU-27 gennemfører og ajourfører den nuværende reformdagsorden. Prioriteterne bliver regelmæssigt ajourført, problemerne løses, når de opstår, og ny lovgivning indføres i overensstemmelse hermed.

EU-27 uddyber kun visse nøgleaspekter af det indre marked.

EU-27 gør det muligt for nogle medlemsstater at gøre mere på specifikke områder. Medlemsstaterne aftaler følgelig særlige retlige og budgetmæssige arrangementer til uddybning af deres samarbejde. Andre medlemsstater kan med tiden tilslutte sig.

I enigheden om, at visse prioriteter kan håndteres bedre sammen, beslutter EU-27 at koncentrere opmærksomheden og ressourcerne om at levere mere og hurtigere på udvalgte politikområder og mindre eller intet på andre.

Medlemsstaterne deler flere beføjelser, ressourcer og beslutninger på alle politikområder, euroen styrkes, og beslutninger på EU-niveau bliver hurtigt håndhævet.

HVAD BETYDER DET FOR DEN SOCIALE DIMENSION?

Borgernes rettigheder som følge af EU-retten står ved magt i hele Unionen.

Borgernes rettigheder som følge af EU-retten vil med tiden muligvis blive begrænset.

Der begynder at opstå forskelle i borgernes rettigheder i henhold til EU-retten, afhængigt af om de bor i et land, der har valgt at gøre mere eller ej.

Borgernes rettigheder i henhold til EU-retten styrkes på områder, hvor vi vælger at gøre mere, og mindskes på andre områder.

Borgerne har flere rettigheder, der udledes direkte af EU-retten.

Der er fortsat forskelle inden for forbrugermæssige, sociale og miljømæssige standarder, beskatning og brug af offentlige subsidier.

En gruppe af medlemsstater vælger at harmonisere beskatningen og aftaler fælles sociale standarder for således at reducere omkostningerne til overholdelse, begrænse skatteunddragelse og bidrage til forbedrede arbejdsvilkår.

Nye standarder for forbrugerbeskyttelse, miljø og sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen bliver ikke længere harmoniseret ned til den mindste detalje, men kun så lidt som muligt.

Inden for euroområdet er der større koordinering af finanspolitiske, sociale og skattemæssige spørgsmål.

Risiko for »et kapløb mod bunden«.

I EU-27 gøres der fremskridt for at styrke det indre marked og de fire frihedsrettigheder.

Der er store forskelle mellem lønninger, arbejdsmarkedslovgivning og beskatningsniveau i Unionen.

Supplerende EU-midler sætter skub i den økonomiske udvikling og håndterer chok på regionalt og nationalt niveau samt på sektorniveau.

EU STARTER IKKE PÅ BAR BUND

EU's rolle har i løbet af de sidste 60 år været at understøtte ændringer såvel som at styre dem og samtidig sikre fuld respekt for de øvrige forvaltningsniveauers ansvar.

Romtraktaten fastlagde allerede grundlæggende principper såsom ligeløn mellem kvinder og mænd og arbejdstagernes ret til frit at flytte til en anden medlemsstat. Der er siden indført nærmere regler med henblik på at virkeliggøre retten til at flytte til et andet land, bl.a. regler til at sikre patienters ret til at modtage behandling i udlandet og få godtgjort deres lægeudgifter, regler for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser eller regler til at sikre, at man ikke mister optjente pensionsrettigheder, når man påtager sig arbejde i et andet land. Disse regler har en direkte og positiv virkning på millioner af menneskers hverdag, og vores økonomier og samfund har kun haft gavn heraf.

EU har samtidig med det indre marked udviklet afledt ret vedrørende arbejdstagernes sikkerhed og sundhed, ligestilling og atypiske ansættelsesforhold såsom deltidsarbejde eller vikararbejde. Vi har nemlig anerkendt, at et fælles marked også kræver fælles regler på en række områder med udgangspunkt i minimumsstandarder på alle niveauer.

Gennem vejledning giver EU de nationale regeringer mulighed for at trække på andre landes erfaringer. På det bredere sociale område vedrører vejledningen mange forskellige aspekter såsom uddannelse og sundhed eller ungdomspolitik, kønsligestilling og antidiskrimination eller sport. I forbindelse med samordningen af den finanspolitiske og økonomiske politik inden for rammerne af det europæiske semester er medlemsstaterne enige om at gennemføre økonomiske reformer og arbejdsmarkedsreformer til støtte for en inklusiv vækst og social retfærdighed med udgangspunkt i ansvarlige offentlige finanser.

En betydelig del af EU's budget går til at støtte social innovation og samfundsrelevante projekter i medlemsstaterne samt til bekæmpelse af fattigdom, men det skal bemærkes, at EU's sociale budget kun udgør 0,3 % af de samlede offentlige sociale udgifter i EU. Denne andel vil måske blive ændret i fremtiden, men der kan ikke være nogen tvivl om, at den sociale indsats primært er og bliver medlemsstaternes ansvar. EU-budgettet anvendes fortrinsvist til at støtte tiltag, der skaber bedre betingelser for europæerne,

bl.a. integration af dårligt stillede grupper på arbejdsmarkedet, f.eks. romaerne, eller hjælp til arbejdstagere med at tilpasse sig forandringer på arbejdsmarkedet. For 30 år siden etablerede EU et program, som giver studerende mulighed for at tilbringe en del af deres studier i udlandet. Erasmus+-programmet er en af de største succeser i Europas historie, og 9 % af de studerende i Europa har indtil videre benyttet sig af det.

Endelig støtter EU dialogen mellem arbejdsmarkedets parter, engagerer sig aktivt i civilsamfundet og samarbejder med internationale organisationer om at fremme de højeste sociale standarder og levestandarder, ikke kun internt i Unionen og i vores naboskabsområde, men også over hele verden og langt fra vores grænser. Tilnærmelsen af de sociale standarder er central for en retfærdig globalisering. Derfor samarbejder EU med internationale organisationer om at sikre bedre arbejdsforhold og sørge for, at de internationale standarder for menneskelige og sociale rettigheder overholdes.

EU råder over begrænsede, men vigtige redskaber

Lovgivning <ul style="list-style-type: none"> → Mindstekrav → Fri bevægelighed og mobilitet → Harmonisering af grundlæggende standarder	Retningslinjer <ul style="list-style-type: none"> → Politiske henstillinger → Udveksling af bedste praksis → Støtte til reformer
Finansiering <ul style="list-style-type: none"> → Færdigheder → Unge → SMV-finansiering → Bekæmpelse af fattigdom → Regionaludvikling og udvikling af landdistrikter → Forskning og udvikling	Samarbejde <ul style="list-style-type: none"> → Dialog med arbejdsmarkedets parter → Kontakt med og inddragelse af civilsamfundet → Samarbejde med nationale aktører og internationale institutioner

Kilde: Europa-Kommissionen.

Den siddende Kommission har optrappet sine aktiviteter på alle fronter (se bilag II). Den har foreslået klare, retfærdige og gennemførlige regler om mobilitet på arbejdsmarkedet for bedre at værne om folks rettigheder og samtidig give medlemsstaterne bedre redskaber til at bekæmpe misbrug. Den har

vedtaget ny lovgivning til at beskytte borgerne mod eksponering for kræftfremkaldende stoffer, hvilket gennem tiden har reddet 100 000 liv, og den har taget initiativ til at give handicappede bedre adgang til varer og tjenesteydelser. Den har sat en ambitiøs dagsorden for at sikre, at folk har mulighed for at tilegne sig de rette kvalifikationer og deltage i livslang læring.

I dag præsenterer Kommissionen den europæiske søjle for sociale rettigheder, som bygger på en omfattende høring af interesserede parter. Med søjlen indføres der en række principper og rettigheder, som skal fungere som referenceramme for beskæftigelsespolitikken og den sociale politik på både nationalt plan og europæisk plan. For at understøtte denne søjle har Kommissionen også iværksat et nyt lovgivningsinitiativ om at sikre forældre og omsorgspersoner i hele Europa minimumsrettigheder til orlov og fleksible arbejdsordninger, så de har lettere ved at kombinere deres arbejds- og familieforpligtelser, hvilket er noget, som hundredetusinder af familier i Europa i dag kæmper med. Arbejdsmarkedets parter er blevet hørt om eventuel lovgivning til at forbedre arbejdsrettighederne og adgangen til social beskyttelse for dem, der i dag ikke er tilstrækkeligt dækket.

Debatten i landene har i høj grad handlet om den måde, hvorpå EU-lovgivningen anvendes. Den siddende Kommission har arbejdet hårdt med at udarbejde retningslinjer for, hvordan reglerne skal anvendes, og gøre dem så klare som muligt. Gennemførelsen, anvendelsen og håndhævelsen af EU-lovgivningen på det sociale område ligger imidlertid i dag hos medlemsstaterne. De har enekompetence til at foretage kontrol og sanktionere overtrædelser.

Den siddende Kommission har videreudviklet sine retningslinjer til medlemsstaterne vedrørende bl.a. arbejdsmarkedsintegration af unge, langtidsledige og tredjelandsstatsborgere, erhvervsuddannelse, bekæmpelse af hadefulde ytringer og radikaliserings samt beskyttelse af migrantbørn.

Den har også relanceret dialogen med arbejdsmarkedets parter på europæisk plan og bifalder det engagement, som disse tilkendegav i Rom i anledning af EU's 60 års fødselsdag, i fortsat at bidrage til et Europa, som skaber bedre vilkår for arbejdstagerne og virksomhederne.

Endelig har Kommissionen sørget for, at der tages samfundsmæssige hensyn i forbindelse med alle politiske tiltag, herunder i forbindelse med udenrigshandelen — hvilket den samlede økonomi- og handelsaftale (CETA) med Canada er et eksempel på — den økonomiske politik, som fokuserer på investeringer og jobskabelse, eller landbrugs-, miljø-, energi- og transportpolitikken.

HVAD BYDER FREMTIDEN PÅ?

I forlængelse af hvidbogen er der flere muligheder for Europas sociale fremtid:

- ▶ en begrænsning af den »sociale dimension« til kun at omfatte fri bevægelighed
- ▶ alternativt kan dem, der ønsker at øge indsatsen på det sociale område, gøre det
- ▶ eller EU-27 kan gå sammen om at uddybe den sociale dimension.

Den valgte politiske model vil have konsekvenser, der rækker udover det sociale område, og således også påvirke Europas konkurrenceevne og vores evne til at udnytte og forme globaliseringen, stabiliteten af Den Økonomiske og Monetære Union, samhørigheden inden for Unionen og solidariteten mellem befolkningerne. Enhver politisk løsning bør desuden ses i lyset af de konstaterede udfordringer og spørgsmålet om, hvorvidt EU kan skabe en merværdi. Eftersom hver af de tre muligheder fører en række konkrete handlingsforslag med sig, bør valget også træffes med udgangspunkt i de forskellige udfordringer. Hovedparten af de eksempler, der gives under den anden model, gælder også for den tredje model og omvendt.

BEGRÆNSNING AF DEN »SOCIALE DIMENSION« TIL KUN AT OMFATTE FRI BEVÆGELIGHED

Nogle mener, at EU-lovgivningen på det sociale område hæmmer væksten, fordi virksomhederne, og navnlig de små og mellemstore virksomheder, pålægges en alt for tung administrativ byrde. De siger, at vores høje sociale standarder sammen med reglerne om forbruger- og miljøbeskyttelse giver de europæiske virksomheder en konkurrencemæssig ulempe i forhold til resten af verden. Efter deres mening er det alene medlemsstaternes ansvar ved hjælp af skatten og velfærdssystemet at sørge for en rimelig fordeling mellem borgerne af fordelene ved økonomisk vækst. De mener desuden, at uddannelse og kultur bør overlades til medlemsstaternes eksklusive kompetence.

Fokus bør udelukkende være rettet på det indre marked, hvilket vil indebære en bevarelse af reglerne til fremme af personers bevægelser på tværs af grænserne, bl.a. reglerne vedrørende mobile borgers rettigheder inden for social sikring, udstationering af medarbejdere, grænseoverskridende sundhedsydelse og anerkendelse af eksamensbeviser. Derimod vil europæisk lovgivning om beskyttelse af arbejdstagere, deres helbred og sikkerhed, arbejds- og hviletid, blive skrottet. Minimumsretten til betalt ferie og ligestillingsreglerne på europæisk plan vil blive fjernet.

Medlemsstaterne vil selv kunne bestemme, om de vil tillade vikararbejde eller ej. Ligebehandling af deltidsarbejdere vil ikke længere være garanteret i hele Europa. Der vil ikke være nogen minimumsstandarder for barsel til kvinder og mænd eller for forældre- eller pasningsorlov på europæisk plan. Arbejdstagernes ret til at blive underrettet både individuelt og kollektivt om deres rettigheder vil ikke længere være garanteret på europæisk plan. Rammerne for nedsættelsen af europæiske samarbejdsudvalg i multinationale selskaber vil blive ophævet. Arbejdsmarkedsdialogen på EU-plan vil være begrænset til de brancher og spørgsmål, der er relevante for det indre marked.

Europa vil ikke længere skabe nye muligheder for medlemsstaterne til at udveksle bedste praksis inden for social sikring, uddannelse, sundhed, kultur og sport. Medlemsstaterne vil heller ikke længere modtage anbefalinger til, hvordan de kan tackle ungdomsarbejdsløsheden eller langtidsløsheden, eller råde over redskaber til at efteruddanne og opkvalificere borgerne, så de kan komme i beskæftigelse. De europæiske fonde til støtte for omstilling i regioner, som er særligt mærket af globaliseringens konsekvenser, vil svinde ind eller helt blive afviklet. De sociale programmer i medlemsstaterne, som modtager betydelig medfinansiering fra EU, vil skulle afvikles eller udelukkende finansieres nationalt.

Hvad betyder det i praksis?

- ▶ Lastbilchauffører vil skulle overholde forskellige køre- og hviletider i hvert enkelt land, og deres arbejdsgivere vil skulle betale en forskellig timeløn i hvert enkelt land.
- ▶ Der vil ikke længere være nogen garanti for 20 dages betalt ferie eller 14 ugers barselsorlov i hele Europa.
- ▶ Patienter vil stadig kunne modtage behandling i en anden medlemsstat, men der vil ikke være nogen europæisk handlingsplan til bekæmpelse af udviklingen af antibiotikaresistente bakterier.
- ▶ Der vil ikke være nogen koordinering eller noget beredskab i tilfælde af fælles sundhedstrusler, f.eks. i forbindelse med spredningen af smitsomme sygdomme såsom ebola eller zikavirussen.
- ▶ Når en bilfabrik lukker, fordi produktionen flyttes til et lavtlønsland uden for Europa, og tusindvis af personer mister deres arbejde på samme tid i en region, vil der ikke være nogen europæiske fonde til at hjælpe disse personer tilbage i arbejde.
- ▶ Selv Erasmus+-programmet risikerer at blive ophævet, og EU vil stoppe med at foretage benchmarking af, hvor mange der forlader skolen tidligt eller med dårlige grundlæggende færdigheder.
- ▶ EU-støtten til den europæiske filmindustri og andre kulturelle og kreative sektorer vil ophøre. Ordningen med europæiske kulturhovedstæder vil blive ophævet.

For og imod:

- ▶ De fleste beslutninger om sociale og beskæftigelsesmæssige spørgsmål vil blive truffet på nationalt plan og dermed »tættere« på borgerne.
- ▶ Virksomhederne vil i højere grad slippe for at skulle overholde EU-lovgivningen, men de vil i stedet skulle overholde 27 forskellige nationale regelsæt.
- ▶ Medlemsstaterne vil være fuldstændigt frit stillet med hensyn til at afprøve nye løsninger som reaktion på globaliseringen, digitaliseringen og den aldrende befolkning. Men uden EU-støtte vil der være færre muligheder for at tage ved lære af hinanden.
- ▶ Mange af udfordringerne kunne løses ved hjælp af kvalifikationer og uddannelse, men Europa vil ikke bidrage hertil.
- ▶ De nationale arbejdsmarkeder vil vokse længere fra hinanden. I stedet for at tilnærme sig hinanden vil der være en stigende risiko for, at arbejdsomkostningerne adskiller sig mere og mere i et »kapløb mod bunden«.
- ▶ Hvis lønudviklingen foregår endnu mere ujævnt er der risiko for, at endnu flere arbejdstagere fra lavtlønslande, og særligt de unge og bedst kvalificerede, vil flytte til lande med højere lønninger enten i EU eller uden for. Det vil forværre de demografiske problemer i nogle medlemsstater.
- ▶ Sammen med afviklingen af EU-fondene til støtte for sociale projekter, bl.a. uddannelse og opkvalificering, kunne det i sidste instans undergrave støtten til det indre marked og det europæiske projekt. Men frem for alt, og paradoksalt nok, vil denne model kunne skade det indre marked, selv om den retter fokus for Europas sociale dimension på fri bevægelighed.
- ▶ Europa vil således ikke kunne udnytte det fulde potentiale af den kraftige motor for vækst og jobskabelse, som det indre marked er.

DEM, DER ØNSKER AT ØGE INDSATSEN PÅ DET SOCIALE OMRÅDE, GØR DET

Mange finder, at kriseårene har vist, at de lande, der har euroen som fælles valuta, er nødt til at arbejde sammen om at gøre mere på det sociale område for at bevare en stærk og stabil euro og forhindre pludselige ændringer af borgernes levestandarder. Det anerkendes generelt, at det er bedre at foretage forebyggende tilpasninger. Det betyder imidlertid ikke, at samfundsmodellerne og velfærdssystemerne skal være identiske. Men de er nødt til at bygge på velfungerende arbejdsmarkeder og sociale systemer, så økonomierne er mere modstandsdygtige og borgernes velvære er bedre beskyttet, når den næste krise rammer.

For mange er euroområdet ganske enkelt mere end blot en økonomisk størrelse — det er et skæbnefællesskab. Det kommende oplæg om fremtiden for Den Økonomiske og Monetære Union vil indeholde mere omfattende idéer i den forbindelse samt forslag til mulige stabiliseringsinstrumenter som skitseret i de fem formænds rapport om gennemførelse af Europas Økonomiske og Monetære Union. Men de mulige konsekvenser af en uddybning af euroområdets sociale dimension, og eventuelt i

nogle få andre lande, fortjener imidlertid også at blive behandlet nærmere i nærværende oplæg.

Med undtagelse af samordningen og overvågningen af finanspolitikken findes der i øjeblikket ingen retlig ramme for kun at udvikle lovgivning vedrørende euroområdet. I stedet kan der gøres brug af instrumentet til »forstærket samarbejde«, som er indeholdt i traktaten. Det forudsætter, at en gruppe på mindst 9 lande — som en sidste udvej, og kun hvis EU-27 indvilliger heri — kan vedtage retsakter, som kun gælder i de lande, der deltager. De fælles standarder kunne primært fokusere på arbejdsmarkedet, konkurrenceevnen, erhvervs klimaet og den offentlige forvaltning samt visse aspekter af skattepolitikken (f.eks. selskabsskattegrundlaget). En bedre tilnærmelse af de nationale beskæftigelses- og socialpolitikker vil hjælpe med at understøtte euroområdet og sikre borgerne en bedre beskyttelse. Den eksisterende finansiering på EU-plan kunne gå til at støtte fælles tiltag, og/eller de deltagende lande kunne oprette særlige fonde.

Det øgede samarbejde kunne også foregå mellem forskellige grupper af lande som vist i eksemplerne nedenfor.

Hvad betyder det i praksis?

- ▶ En persons eksamensbevis vil blive anerkendt i nogle medlemsstater, men ikke i andre.
- ▶ En person vil let kunne identificere sig i nogle lande med et fælles socialsikringsnummer. Myndighederne i de pågældende lande vil nemt kunne tjekke, om vedkommende er forsikret og dermed nemt kan modtage godtgørelse eller sociale ydelser.
- ▶ En gruppe lande kunne blive enige om en fælles prissætning af lægemidler og vacciner. Det vil forbedre adgangen til sundhedsydelser og deres dækning.
- ▶ En gruppe lande kunne blive enige om en fælles planlægning af sundhedspersonalebehovene, herunder antallet af læger og sygeplejersker, som vil blive uddannet i fællesskab.
- ▶ I nogle medlemsstater vil borgerne kunne modtage en højere arbejdsløshedsunderstøttelse end i dag. I andre vil den periode, hvori de kan modtage arbejdsløshedsunderstøttelse, kunne blive reduceret.
- ▶ De deltagende medlemsstater kunne oprette fælles programmer til integration af flygtninge.
- ▶ Folk vil stadig kunne miste deres arbejde, men i lande, der har valgt at uddybe den sociale dimension, vil de have en bedre chance for hurtigt at finde et nyt job, og de vil blive bedre støttet under omstillingen takket være instrumenter til efteruddannelse og opkvalificering.

For og imod:

- ▶ Dem, der ønsker et bredere samarbejde, kunne gøre det. Ligesindede lande kunne træffe mere vidtrækkende foranstaltninger. Det ville ikke være nødvendigt kun at følge den laveste fællesnævner blandt de 27.
- ▶ Et samarbejde mellem nogle vil kunne fungere som udløser for nye innovative projekter til at imødegå globale udfordringer såsom aldring, digitalisering og urbanisering. Hvis projekterne viser sig at være succesfulde, vil alle 27 medlemsstater måske ende med at slutte sig til.
- ▶ Borgerne vil begynde at have forskellige rettigheder under EU-retten, alt efter om man bor i et land, der har valgt at gøre mere, eller ej.
- ▶ Beslutningstagningen vil blive langt mere kompleks, ligesom det vil blive vanskeligere at overvåge og håndhæve reglerne.
- ▶ Der vil kunne opnås en større tilnærmelse mellem landene i euroområdet i retning af mere integrerede arbejdsmarkeder, de mest effektive sociale systemer og de mest solide undervisnings- og sundhedssystemer. Det vil løse nogle af de konstaterede udfordringer.
- ▶ På den anden side kunne de allerede eksisterende forskelle i forhold til andre lande blive større og således gøre det vanskeligere for lande at blive integreret i euroområdet på et senere tidspunkt.
- ▶ Nogle lande uden for eurosamarbejdet vil måske søge at tiltrække erhvervsaktiviteter ved at sænke deres standarder til skade for den sociale konvergens.
- ▶ Det indre marked kunne blive belastet af de mange forskellige sociale standarder i EU med risikable følger for vækst og beskæftigelse.

EU-27 KAN GÅ SAMMEN OM AT UDDYBE DEN SOCIALE DIMENSION

Den udbredte opfattelse i Europa, hvilket også afspejles i Romerklæringen, er, at de sociale værdier er grundlæggende for det europæiske projekt, og at alle EU's borgere bør have rettigheder og lige muligheder. Andre mener, at det indre marked er knyttet tæt sammen med fælles sociale standarder, ligesom det er knyttet tæt sammen med fælles standarder inden for miljø- og forbrugerbeskyttelse. En tredje gruppe anfører, at lighederne mellem de store udfordringer, som de europæiske lande står over for i dag (med hensyn til sikkerhed, demografisk udvikling, migration, teknologisk udvikling og globalisering), er så markante og vidtrækkende, at der som minimum bør sættes ind mod dem på europæisk plan for at håndtere dem og forme vores fremtid.

Samtidig mener mange, at videreførelsen af samarbejdet blandt 27 medlemsstater ikke blot betyder »fortsæt, men gør jer lidt mere umage«. Der vil eventuelt skulle ses nærmere på den nuværende kompetencefordeling mellem Unionen og medlemsstaterne inden for alle de fire aspekter: lovgivning, samarbejde, vejledning og finansiering. Som det allerførste bør man på både EU plan og på nationalt plan fokusere mere på de nye udfordringer. Det er den eneste måde at værne om vores sociale markedsøkonomi på og således bevare vores unikke europæiske livsstil.

Der er ingen diskussion om, at de nationale og lokale myndigheder og arbejdsmarkedets parter bør og altid vil være omdrejningspunktet for nye tiltag på det sociale område. Der er dog mange områder, hvor EU potentielt kan udvikle yderligere initiativer til at understøtte medlemsstaternes tiltag og udnytte alle

de forhåndenværende redskaber til fulde, hvilket også fremgår af den igangværende debat.

Lovgivningen vil ikke blot fastsætte minimumsstandarder, men kunne på udvalgte områder sikre en fuld harmonisering af borgernes rettigheder i hele EU.

Med henblik på at sikre en større tilnærmelse på det sociale område kunne der udvikles bindende benchmarks for de forhold, der spiller en vigtig rolle med hensyn til at sikre effektive beskæftigelsespolitikker, undervisnings- og sundhedssystemer og velfærdssystemer. Med inspiration fra ungdomsgarantien kunne der indføres en børnegaranti, som støttes med EU-midler.

Der ytres ønske om at stille flere midler til rådighed på EU-niveau til støtte for kompetenceudvikling, projekter om arbejdsmarkedsintegration, bekæmpelse af fattigdom og fremme af social innovation. Tildelingen af EU-midler kunne gøres betinget af opfyldelsen af visse benchmarks eller vedtagelsen af bestemte reformforanstaltninger med henblik på at fremme konvergens i retning af de medlemsstater, der opnår de bedste resultater. EU kunne også bidrage yderligere til sociale investeringer gennem instrumenter på EU-niveau.

Det foreslås også at supplere medlemsstaternes håndhævelsesorganer med europæiske organer, som vil varetage koordinerende funktioner og have retshåndhævende beføjelser i grænseoverskridende situationer, f.eks. et europæisk arbejdstilsyn eller et europæisk transportagentur.

Medlemsstaterne kunne beslutte, at EU-27 kun udvider samarbejdet på udvalgte områder.

Hvad betyder det i praksis?

- ▶ EU-27 vil vedtage fælles regler om ansættelsesforholdene for arbejdstagere på de digitale platforme. Det vil sætte virksomhederne i stand til at udnytte det fulde potentiale ved et fælles europæisk digitalt marked.
- ▶ Alle medlemsstaterne vil anerkende eksamensbeviser udstedt i de øvrige medlemsstater.
- ▶ Lønoverenskomsterne for europæiske lastbilchauffører vil blive koordineret eller forhandlet kollektivt af de europæiske arbejdsmarkedsparter og blive anvendt ensformigt i hele det indre marked.
- ▶ Alle europæere vil have ét enkelt socialsikringsnummer til at identificere sig i alle lande. Fordringer, checks og betalinger ville kunne gennemføres uden problemer fra det ene land til det andet.
- ▶ Pensionsalderen vil blive den samme overalt i Europa i overensstemmelse med udviklingen i den forventede levetid. I nogle lande kan det betyde senere pensionering, men alles pensioner vil være sikret.
- ▶ Virksomhederne vil ikke kun kunne blive kontrolleret af nationale, men også af europæiske inspektører.
- ▶ Medlemsstaterne vil eventuelt skulle tilpasse deres IT-systemer, så de kan fungere sammen med systemerne på EU-niveau.
- ▶ Erasmus+-programmet vil blive udvidet til at dække mindst 30 % af de studerende, skoleelever, personer under erhvervsuddannelse, lærlinge og undervisere.
- ▶ Der vil være et fælles område for videregående uddannelse på tværs af landene.
- ▶ Der vil blive anvendt et EU-handicapkort i alle landene.
- ▶ Der vil blive afsat EU-midler til bekæmpelse af grænseoverskridende sundhedstrusler (ebola, zikavirussen).
- ▶ Der vil være obligatoriske benchmarks for tiltag til forbedring af folkesundheden, f.eks. for fedt- eller sukkerindholdet i madvarer.
- ▶ Borgerne vil kunne overføre deres sundhedsdata elektronisk ved modtagelse af behandling i andre medlemsstater og bruge e-recepter til at få udleveret medicin.

For og imod:

- ▶ Borgerne vil have mere ensartede sociale rettigheder i alle medlemsstaterne, og de vil således bedre kunne identificere sig med det europæiske projekt og støtte det.
- ▶ Borgerne vil føle sig længere væk fra beslutningsprocessen.
- ▶ Samtidig vil det ind mellem være vanskeligt for alle 27 at nå til enighed. Det vil kræve en politisk vilje til at indgå kompromiser, uden at standarderne ender med at følge den laveste fællesnævner.
- ▶ Det indre marked vil fungere bedre, der ville være en øget integration på de europæiske arbejdsmarkeder, og frygten for social dumping ville forsvinde. Støtten til det indre marked vil stige, forudsat at man finder den rette balance mellem de mange forskellige interesser og bevarer integriteten.
- ▶ En fælles indsats fra alle 27 medlemsstater vil lette eventuelle kommende tiltrædelser af euroområdet.
- ▶ Alle de europæiske økonomier vil have lettere ved at modstå chok, og landene ville bedre kunne løse udfordringerne.
- ▶ EU vil yde et mærkbart bidrag til borgernes emancipation, f.eks. ved hjælp af bedre uddannelsesprogrammer.
- ▶ Et forenet og samlet Europa med 27 lande vil være bedre stillet, når det kommer til at løse fælles udfordringer, og det vil styrke Europa og dets position i resten af Europa.

---

5. Det er på tide at få gang i debatten

Europas sociale dimension er under konstant udvikling og påvirkes af personlige valg, den økonomiske virkelighed, globale tendenser og politiske beslutninger. Vi kan vælge at omfavne og selv tage styring over udviklingen, eller vi kan lade os styre af den.

Kløften mellem påståede »vindere« og »tabere« i forbindelse med den økonomiske og teknologiske udvikling kan føre til nye former for ulighed med tilhørende risiko for fattigdom og nye former for eksklusion. I et moderne og sammenhængende samfund bør alle have mulighed for at give deres fulde bidrag og avancere på »mulighedernes rangstige« på de forskellige stadier i et livsforløb. Det er et spørgsmål om social retfærdighed og social sammenhængskraft.

Det er også en økonomisk nødvendighed. I et velfungerende, tillidsskabende og vækstpræget samfund, som investerer i sine menneskelige ressourcer og gør det muligt for de enkelte borgere at udvikle sig igennem hele livet, er det vigtigt at sikre den økonomiske vækst, arbejdsmarkedsdeltagelsen og levestandarden og at bekæmpe sociale risici.

Det er desuden en politisk nødvendighed. Hvis man vil sikre fremskridt, modernisering og omstillingsparathed er det altafgørende, at der skabes tillidsvækkende rammer.

Europa er rig på erfaringer, men det står klart, at nye modeller eller »løsninger« som disse ikke blot kan over- eller videreføres i deres helhed fra en medlemsstat til en anden med helt anderledes socioøkonomiske forhold, kulturelle traditioner eller undervisningssystemer.

I sidste instans stræber hvert enkelt land i Europa dog efter det samme: et mere retfærdigt samfund baseret på lige muligheder. Det køn, fødested, familieforhold

eller den formue, vi har med i vuggen, bør ikke spille nogen rolle for vores adgang til uddannelse, ydelser eller muligheder generelt.

EU-27 har med rod i deres forskellighed mulighed for at imødegå fælles udfordringer individuelt og i fællesskab, vel vidende at ansvaret for at forberede sig på fremtiden overvejende er i deres hænder. De tre modeller, der præsenteres i dette oplæg, tegner et billede af, hvad der ville kunne opnås på europæisk plan, og hvilke begrænsninger der kunne være, afhængigt af ambitionsniveauet og i hvilken udstrækning nogle — eller alle — medlemsstater er villige til at samarbejde.

Spørgsmålet om, hvorvidt den rolle, som EU spiller til støtte for EU-27, bør ændres for fremtiden eller ej, vil blive drøftet yderligere i løbet af de næste måneder. Kommissionen er fast besluttet på at uddybe og udvide debatten med borgerne, arbejdsmarkedets parter, de øvrige EU-institutioner og stats- og regeringscheferne i de 27 medlemsstater. Formålet med dette oplæg er at bane vejen for en debat, som grundlæggende bør søge at afklare to åbne spørgsmål: Hvilke udfordringer bør vores lande søge at tackle i fællesskab? Hvilken merværdi kan instrumenter på EU-plan bidrage med i denne kamp?

Debatten bør også tage hensyn til, at de samfundsmæssige overvejelser ikke kun vedrører »klassiske« sociale spørgsmål. De kommende oplæg om styring af globaliseringen, uddybningen af Den Økonomiske og Monetære Union og fremtiden for EU's finanser vil også vedrøre spørgsmål, der er relevante for Europas fremtidige sociale dimension.

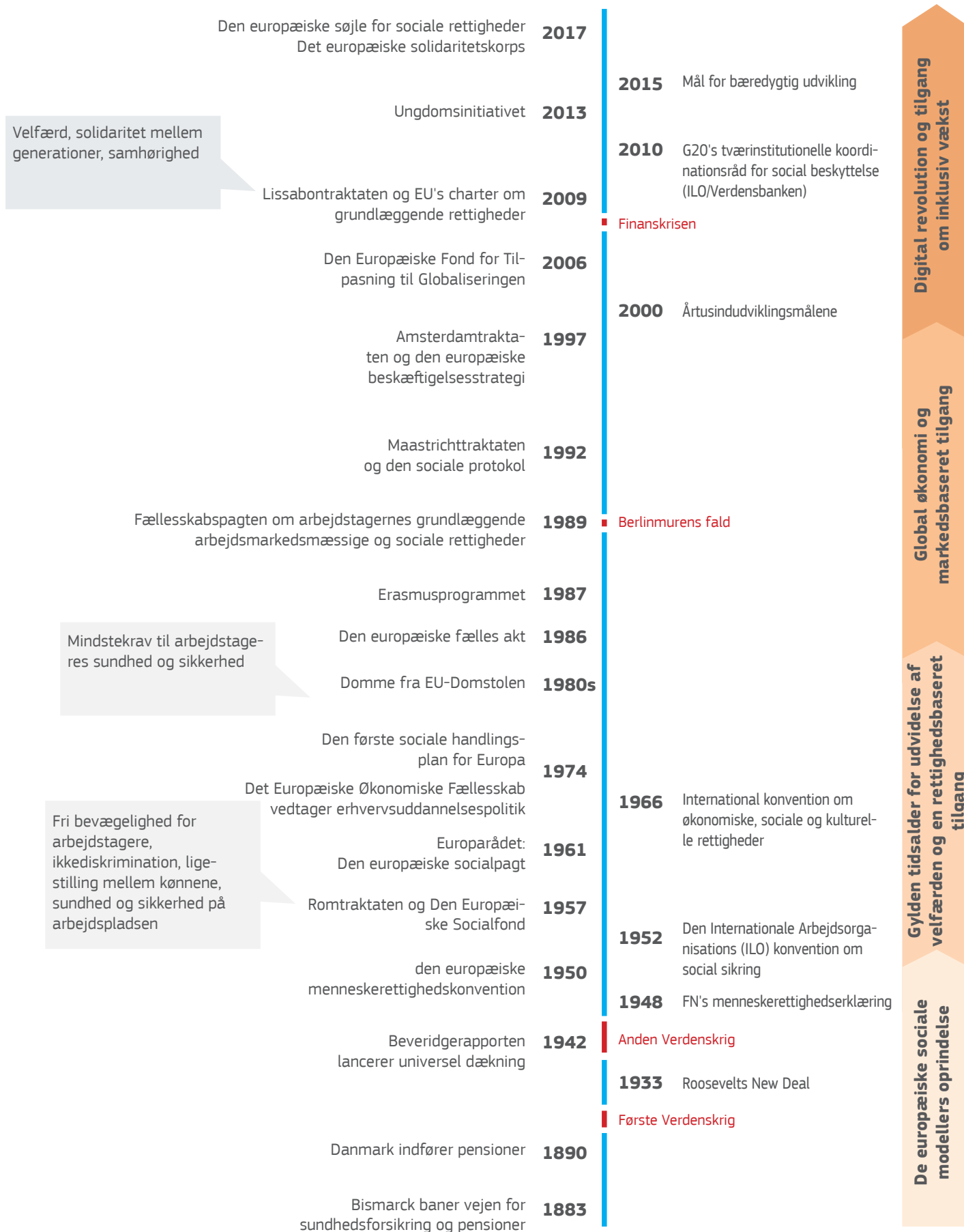
Den svenske regering er sammen med Kommissionen ved at forberede et socialt topmøde om retfærdig beskæftigelse og vækst i Göteborg den 17. november 2017. Kommissionen håber, at dette oplæg indtil da vil bane vejen for en udførlig og åben debat om, hvilken vej vi ønsker at tage vores samfund, og hvordan Europa kan hjælpe med at nå derhen.

Bilag

BILAG 1 | ET SOCIALT EUROPA: EN TIDSLINJE

BILAG 2 | NYE OG KOMMENDE INITIATIVER FRA KOMMISSIONEN: ET UDVALG

- En europæisk søjle for sociale rettigheder
- Opgradering af **standarder for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen** med direktivet om kræftfremkaldende stoffer og mutagener
- **Integration af langtidsløse** på arbejdsmarkedet
- **Forbedring af balancen mellem arbejde og privatliv**
- En strategisk indsats for **ligestilling mellem kønnene** 2016-2019
- Forbedring af mobiliteten (revision af **udstationeringsdirektivet**) og koordinering af sociale sikringsordninger med henblik på overførsel af sociale ydelser
- Forslag til en **europæisk lov om tilgængelighed**
- »Opkvalificeringsforløb«, hvor voksne tilegner sig et minimumsniveau af læse-, skrive- og regnefærdigheder og digitale kompetencer

Lovgivning

Finansiering

- **Europæiske struktur- og investeringsfonde**
- **Den Europæiske Fond for Strategiske Investeringer**
- **Ungdomsbeskæftigelsesinitiativet:** støtte til mere end 1,4 millioner unge i forbindelse med praktikophold, lærerpladser eller arbejdsformidling
- **Erasmus+:** støtte til mere end 9 millioner unge europæere over de sidste 30 år
- **Erasmus Pro** til lærepladser på tværs af grænserne
- **Den Europæiske Fond for Tilpasning til Globaliseringen**
- Investeringer i forskning og innovation via **Horisont 2020**
- Formidling af mikrokredit og socialt iværksætteri via **programmet for beskæftigelse og social innovation (EaSI)**
- **Den Europæiske Fond for Bistand til de Socialt Dårligst Stillede (FEAD)**
- Oprettelse af et **europæisk solidaritetskorp**

- **Et moderniseret europæisk semester:** fokuserede landespecifikke henstillinger, forbedret **euroområdedimension** og omfattende kontakter på nationalt niveau med regering, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet
- Europæiske og nationale mål for beskæftigelse, uddannelse, bekæmpelse af fattigdom, forskning og udvikling og energi og klimaforandring via **Europa 2020-strategien**
- **Handlingsplan for integration af tredjelandsstatsborgere:**
- **En Ungdomsgaranti**
- En **dagsorden for nye færdigheder** for Europa
- Kampagne fra Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur (OSHA): Sunde arbejdspladser for alle aldre

Retningslinjer

Samarbejde

- Reformering af det **sociale trepartstopmøde** og nyt fokus i den **makroøkonomiske dialog**
- **Fælles erklæring fra Rådet, Kommissionen og arbejdsmarkedets parter om en »ny start for den sociale dialog«**
- Aktivt engagement i EU's politiske prioriteter (investeringer, det digitale indre marked, energi) fra arbejdsmarkedets parter i EU
- Årlig konference om inklusiv vækst med **civilsamfundet**
- **En koalition for digitale færdigheder og job**
- **Europæisk år for kulturarv i 2018**
- **Netværk af referencecentre til håndtering af sjældne og komplekse sygdomme**

